

tribuna

ŠTUDENTSKI ČASOPIS

ŠTEVILKA 14

CENA 25 DIN TOREK 30. 4. 1985 LETNIK 34

UVOD ni K

D. GERLIČ

VAŠA PRVA DOLŽNOST JE, DA SE UČITE...

INFLACIJA KOT ORODJE VLADAJOČEGA RAZREDA

Nobena izmed parol, ki krasijo študentske domove verjetno ne zadene v črno bolj kot »SREČE NE MORE DATI ČLOVEKU NE DRŽAVA, NE PARTIJA, NE SISTEM — LAHKO PA MU ZVIŠA PLAČO.« Znamenita Kardeljeva misel, ki bi gotovo prišla med popularnih dvajset izjav, s katerimi so podpirali in prekrivali samoupravno-državno-partijski funkcionarji različnih rangov svojo latovščino samoupravnega pridiganja, se je skozi to množično uporabo tako zlizala, da jo je bilo že težko ločiti od znamenite kapitalistične maksime »VSAK JE SVOJE SREČE KOVAČ«, s katero se zakriva, da s pogoji »kovanja sreče« pač upravlja neki razred. In v krizi menjave je s stališča interesa tega razreda najbolj logično; da se delavcem zmanjšajo plače, kajti itak so prej »požrli več, kot so ustvarili« in to jim bodi pravična kazen. In ker nič ne kaže na to, da bi se notranja razmerja v razredu, ki si mora objektivno nujno predstavljati, da upravlja s produkcijo, spremenila v toliko, da bi s politično močjo razpolagale tiste frakcije, ki jim je podlaga modernejši način izsesavanja presežne vrednosti (in prisvojijo si jo lahko le ob konsenzu delavskega razreda), plače padajo in padajo. Spirala inflacije je perpetuum mobile metanja peska v oči delavcem, kajti med tem, ko nominalni pridobivajo vse višje dohodke, realno ti seveda upadajo.

Fetiški karakter denarja se tako prikaže v novi luči — predstava o dejanski kupni moči denarja se ustvari šele z izkušnjo, šele z menjavo denarja za določeno količino dobrin in šele po tej »praksi« denar za zavest resnično nekaj predstavlja. Paradoks je seveda v tem, da se ta predstava formira vedno le za nazaj, nominalno večja vsota denarja pa na podlagi stare izkušnje ujete v stara menjalna razmerja, obljublja več dobrin, ki se bodo lahko pridobile z menjavo denarja. V informaciji gre individualna zavest skozi paranojo, ko vedno znova odkriva, da njena predstava o vrednosti denarja ne ustreza stvarnosti, novim menjalnim razmerjem, v katerih za več denarja dobi manj dobrin. Posameznik teži k temu, da bi denar čimprej zamenjal za nekaj drugega. To pa pospešuje samo sebe. Na neki točki postane ta paranoja paranoja preživetja. Dokaz te točke so na eni strani t. i. »prekinitve dela« in na drugi strani težnja, da se eliminira veliki lažnivec — denar in njegovo mesto prevzamejo boni in druga nematerialna sredstva, ki v nasprotju z denarjem garantirajo nespremenjena menjalna razmerja, garantirajo preživetje.

KAJ DA LAHKO DRŽAVA?

Na videz vse to skupaj nima nobene zveze z že začetim bojkotom plačevanja povišanih stanarin v štud. domovih in napovedanim »opozorilnim« bojkotom prehranjevanja v menzah in razdelilnicah hrane ŠC, toda zveza se začne že tam, kjer uvod namiguje na vlogo države. Kajti omenjeni plakat si gre razlagati še kako drugače, kot pa da gre zgolj za »študentsko zajebljanje s Kardeljem« (čeprav mislim, da je nekaterim ta interpretacija sila všeč), kot si ga študentski bojkot sam razlagati tudi čisto drugače kot pa, da je vse skupaj samo »subjektivna kaprica« študentov (kakor gre tista famozna diksvalifikacija, ki jo izreče oblast: »Vsega imajo preveč, pa se puntajo. Nočijo študirat, pa se grejo politiko!«) In tudi izjavam protagonistov bojkota velja poiskati tista materialna družbena razmerja, ki skozi njihove izjave spregovorijo.

Država študentom res ne more dati sreče, toda če Država oz. Izvršni svet v času, ko delavske mezde nihajo okoli eksistenčnega minimuma, ne stori kaj dosti, da bi omogočil študij tudi tistim, katerim ga nizka štipendija in dohodek staršev ne omogočata več in hote ali nehoti, misleč, da sedanji način subvencioniranja zadostuje tudi ob spremenjenih družbeno-ekonomskih pogojih, stoji ob strani, ko se prav pri stanovanjih študentskih domov začenja izvajati politika ekonomskih stanarin, potem to pomeni, da ta Država izvaja neko določeno socialno-razredno politiko. In ob tem se ne smemo čuditi, če zadnje raziskave kažejo, da med študenti ni več skoraj nikogar, ki bi bil iz delavsko-kmečke družine, čeprav se že vidi, da vedno težje študirajo tudi študenti iz družin uslužbencev. Vse ostalo subvencioniranje visokega šolstva je ob tem dejstvu dejansko subvencioniranje študija višjih slojev. Kljub razširjeni štipendijske politike pa ostaja in vse bolj postaja dohodek staršev ključni moment možnosti študija.

Poleg dela preko ŠS, ki se ga poslužuje iz leta v leto več študentov. In verjetno bi kazalo uresničiti idejo, ki je padla na zboru študentov FSPN s strani dekana, da naj se raziše povezanost med nizkim socialnim statusom in (nizkim) učnim uspehom, kajti znanstvena potrditev teze, da je nivo znanja socialno ogroženih študentov nizek in da zato njihov študij traja v povprečju dlje, bi bila najmočnejši argument v dokazovanju, da družba nič ne prihrani, če se je študent med študijem prisiljen udinjati na štud. servisu, ampak ravno nasprotno — na zgubi je tudi družba.

Tudi pri štipendijski politiki postavlja inflacija vsa razmerja na glavo. Ne samo da so v nekaj letih padli OD povprečno za 30 in več %, v štirih letih se je zmanjšal delež štipendije od 65% povprečnega OD leta 1980 na manj kot 44% v letošnjem letu. Ne torej samo to, da inflacija »žre« štipendije, temveč so se štipendije znižale v razmerju do OD za več kot 20%. To pove vse in preveč. Pove namreč, da je vrednost povprečne štipendije okoli 8.500 din, se pravi, da si mora za »solidno« (a še vedno skromno) študentsko življenje študent iz drugih virov priskrbeti na mesec še približno 10.000 din in če nima staršev, ki bi lahko odšteli polovico povprečnega OD za njegov študij, potem mu ne ostane nič drugega, kot da 7 dni v mesecu dela prek ŠS. V tej luči pa ne izgleda tistih 2.500 din, ki naj bi jih plačeval študent za posteljo in pisalno mizo v dvoposteljni sobici, tako piškavo malo.

To se razmere, ki so »klicale k bojkotu«. Dejanska zasluga za izvedbo bojkota pa gre seveda tistim, ki so ga organizirali. In tega jim nihče ne more oporekati, čeprav velja tudi za njihove zasluge kot za vse ostale, da namreč niso večine in ne smejo postati podlaga »liders-tvu« in slepemu zaupanju.

PROTI STABILIZACIJI

Čeprav mora biti naš cilj ta, da družba z dovolj visoko štipendijo omogoči študij vsakemu in s tem med drugim tudi osvobodi študenta izpod patriarhalnega patronata družine, je dejanskost pač taka, da ne moremo zahtevati vsega, ker bi s tem Kljub temu, da bi moralo biti področje štipendijske politike centralno bojišče, pa je v času, ko osebni dohodki delavcev ne dosegajo eksistenčnega minimuma, več kot iluzorično pričakovati, da bodo samo štipendije zagotavljale možnost študija, ker bi v tem primeru morale biti enake ali celo višje od povprečnega OD delavcev. Zato bodo še naprej potrebne različne subvencije, ki bodo »pocenile« življenje študentov, od subvencioniranja študentskih domov (iz nepreverjenih virov smo izvedeli, da bo Izobraževalna skupnost verjetno »ugodila« zahtevam in krila zahtevanih 25%), do subvencioniranja prehrane.

Prehrana v študentskih menzah je glede na količino in kvaliteto verjetno dražja od večine »normalnih« gostinskih obratov v Ljubljani. »Konkurenčno« jo dela le dejstvo, da so študentske menze najbližji gostinski objekti za večino študentov in da se da v njih vnovčiti bone. Enolončnice stanejo okoli 100 din, kompletno kosilo pa okoli 300 din.

V znak podpore bojkotu v študentskih domovih in v znak protesta proti nekvalitetni in predragi prehrani v ŠC, so na vseh fakultetah ljubljanske Univerze na zborih študentov obravnavali predlog, da se od 22. do 25. 4. 1985 bojkotirajo študentske menze. Argument proti temu je bil, da študentje dejansko bojkotirajo »svoj« študentski center in s tem sebi delajo škodo. Kot da bi bil možen bojkot ali stavka, v kateri udeleženci sami ne bi bili na določen način oškodovani.

Ideja o nemonetarnih menjalnih razmerjih, ki smo ji »materialno bazo« našli že v uvodu, je tudi tu bruhnila na dan z gotovostjo »naravne zavesti«. Predlaga se namreč, naj se vrednost bona zviša na 60% vrednosti obroka, pri tem pa ostaja nedefinirano, katerega (enolončnice ali kosila)? Razlika je namreč 3-kratna! Tu je izbruhnila na dan tudi že stara diskusija o tem, ali so bone upravičeni dobivati vsi študentje, ne glede na socialnoekonomski položaj, ali ne. Večna metafizika, kajti enakost se vedno izkaže kot dejanska neenakost in neenakost sama po sebi zahteva nekaj enakega.

Nenda so na vseh fakultetah sprejeli bojkot, ponekod bolj navdušeno in celo s podporo pedagoških delavcev, drugje manj navdušeno in brez te podpore. Toda le največji kreteni si lahko predstavljajo, da bo zaradi bojkota ali zaradi povečane vrednosti bonov hrana v ŠC imela nižjo vrednost. Zahtevati samo subvencioniranje prehrane v taki ali drugačni obliki, pomeni stabilizirati in ne spreminjati razmere v ŠC, ki so med drugim privedle tudi do tega, da imamo svinjsko drago in nekvalitetno hrano. Ohranjanje obstoječega in stabilizacija razmer z vsemogočimi subcijami pa je logika socialnega miru v realnem socializmu, ki hromi družbene spremembe in vklesti družbo v drek, ki ga sama producira. Nam pa spet enkrat mora iti za to, da stvari spremenimo in ne da jih stabiliziramo!

To sicer ne pomeni, da ni potrebno subvencionirati študentske prehrane, ampak pomeni, da se ne sme subvencionirati vsaka cena obroka, ki jo postavi ŠC. Visoke cene so verjetno posledica slabe organizacije poslovanja v ŠC, ali pa presežnih kapacitet ali pa »mutnih

poslov«. Seveda so to le ugibanja, vendar bi morali vso stvar raziskati in šele na podlagi optimalne produkcije subvencionirati ŠC. Ne da se dogaja, da kupuje ŠC trikrat dražjo nafto iz intervencijskega uvoza, stroške za to pa jasno krijejo študentje, oziroma bi jih primeru subvencije krila »širša družbena skupnost«. To ni nič drugega kot »ekonomska baza« stalinizma!

O METODAH IN CILJIH BOJA

Kljub tihim namigom, češ, da gre za nesamoupravno obliko ožanja, so bojkot stanarin podprli tako Univerzitetni svet kot tu RK in UK ZSMS. Kot so poudarili na 4. izredni seji predsedstva UK ZSMS, so študentje ob bojkotu zahtevali spremembe, za katere mladinski forum bori že 5 in več let po vseh kanalih samoupravnih odločanj, a ga do sedaj niso jemali kdovekako resno. Šele pri baze je prej sprejetim stališčem dal neko težo.

Med »radikalnimi študenti prevladuje prepričanje, da je treba mladinsko organizacijo na Univerzi »razfukat«, ker je le gnilo birokracije in oportunitizma in katera koli »prava« akcija mora mimo te političantske instance. Toda merilo radikalnosti je prednost stvari in boj za možnosti njene realizacije in ne radikalni stereotipi. Predsedstvo UK ZSMS samo zase ni res nič drugega kot forum. Toda forum z nekim statusom (čeprav dejansko podcenjen in v več primerov »nekompetitiven« ostalim forumom) in s tem z neko politično legitimnostjo v tem političnem sistemu. In ta forum ni nastal proti zahtevam študentov, temveč je te zahteve podprl. S tem seveda ni storil nič revolucionarnega, samo izpolnil je svojo nalogo in s tem dal zahtevam neko politično legitimnost in to je širša legitimnost tista osnovna, koliko ljudi namreč za stvarjo samo stoji. Čeprav predsedstvo UK ZSMS akcije ne bi podprlo, bi s tem upravičeno gubilo svojo legitimitetno kot politični predstavnik študentov, toda di same protagoniste bojkota bi čakal dolg in naporen boj za to, da jih sploh prizna kot »partnerje« v političnem dialogu, kar bi ne samo upočasnilo reševanje problema, temveč tudi polariziralo konflikte, da bi napočil trenutek »malih führerjev«, katerih nezavedna želja je prav ta, da postanejo objekt represije, ker jih prav to konstruirajo kot subjekte Zgodovine, čeprav le zgodovine »slavnih dni političnega političnega teatra«, tiste tržnice, na kateri se zamena zahteve za spremembami za »politični radikalizem«, »viteštvo moralne poze. Vsako gibanje, predvsem študentsko, seveda je potrebno svoje manifestativne izraze, toda ti so sredstvo, segme celotnem dogajanju in ne smejo postati edina komunikacijska oblika ti med gibanjem in širšo družbo, in še manj znotraj gibanja. Čeprav za aktivacijo bojkota nujno potrebne neformalne, polilegalne strukture, pa po tem, ko dobi akcija legitimnost, le te ne smejo imeti dominantne vloge in to iz dveh razlogov: 1. ker le javno in na demokratičen način izvoljeno telo lahko predstavlja večinski interes, 2. ker samo javnost delovanja omogoča tudi njegovo kontrolo zamenljivosti funkcionarjev.

Na konferenci UK ZSMS o problemih v štud. domovih, ki je bila 9. 4. 1985, so iz aktivistov bojkota, pred. štud. domov in član predsedstva ustanovili posebno komisijo pri predsedstvu UK ZSMS, ki se bo ukvarjala s temi problemi. Tako ni prišlo do tega, česar so bili mnogi, da bo namreč vso stvar nase prevzel neki že formirani forum, znotraj katerega se bo stvar zadušila. Niti si predsedstvo lasti pokroviteljstva nad komisijo, zahteva le, da v svojem delu akcija kontaktira s predsedstvom. Tako se konkretno uresniči načelo, da »mladinci«, niso le člani obstoječih struktur ZSMS, ampak tudi tistih v nastajanju.

Gibanje lahko doseže nekaj le, če je hkrati znotraj in zunaj inštitucije kajti brez demokratičnega pritiska od zunaj institucij pa tvega ali pad ali zadušitev znotraj lastnih institucij, ki jim je usojeno, da sledijo vladajoči logiki. Ne verjemite demagogom, ki zagotavljajo, da so jasni, da je treba najti le poti, kako jih uresničiti. Kajti način reševanja problemov je že rešitev sama ali, povedano drugače, pot do cilja je cilj sam!

OPOMBA: In verjetno bi se kazalo boriti trenutno predvsem za to, da se povišajo ne samo štipendije, pač pa tudi cenzusi, ki jih je pr tako »razvrednotila« inflacija. Družbo nekako uspe poskrbeti tiste, ki so pod cenzusom, v resnici pa so v najtežjem položaju tisti, za malenkost presegajo cenzus. Prav tako bi bilo treba diferencirati cenzus glede na to ali stanuje študent v času študija doma ali v Seveda pa je treba takoj vzpostaviti avtomatizem, ki poveča štipendije v skladu z inflacijo, ne pa da to usklajevanje poteka polžjo hitrostjo birokracije.

Piers Anthony V hlevu

(In the Barn, zbirka Again,
Dangerous Visions, 1972)

očilo o 772 moral nalivati v razvijalce. Goveda sploh ni, res ne! Vsa ta pot zaradi neumne pisarniške napake.

»Če boste imeli kakšne težave, me samo pokličite,« je končal farmar in mu pomolil na roko napisano zaporedje del in tanko knjižico. »Šel bi z vami, pa zaostajam s knjiženjem.«

»Težave?«
»Če se žival poškoduje. Včasih kakšni spodrsne ali se zaleti ob ograjo. Ali kakšna okvara — «

»Oh, seveda.« Človeku se je očitno mudilo. Res je prišel ob pravem času.

Prelahko je šlo. Hitchov izkušeni nos je zavohal poleg gnoja še težave. Takšne tihe misije te najrajši počijo po nosu.

Preden je stopil v halo je preletel napotke. Presenetljivo eleganten rokopis je našteval: 1. KRMLJENJE, 2. MOLŽA, 3. PAŠNIK, 4. ČIŠČENJE... in pod tem še nekaj tesnejših vrstic. Zdelo se je čisto rutinsko delo. Knjižica je bila natančen in lepo urejen delovni priročnik. V hlevu so bile očitno krave, kljub tistem zmešanemu poročilu, in takoj bo imel dokaze, potem pa domov.

Zakaj potem temne slutnje?

Zamajal je z glavo in vstopil. Pozdrvil ga je zadušljiv stranišni vonj, a to je pričakoval. Kravji hlevi so najbolj hlevski od vseh. Nos se mu je hitro prilagodil, čeprav je smrdelo drugače kot v hlevu, kjer so ga učili. Kmalu je na vonj skoraj pozabil.

Za vrati je postal, da so se še drugi čuti prilagodili na mrak in šumenje tople notranjosti. Globoko v hlev je vodil širok prehod, s pregrajami na obeh straneh. Nad dolgimi koriti sta iz posamičnih privezov štrleli dve vrsti glav. Ko se je napolil mednje so se pričakujoče obrnile, ga pozdravile z blagim, skoraj človeškim mrmranjem pričakovanja. Čreda je bila to jutro lačna, bilo je že pozno.

Na koncu prehoda je bil za tesnimi vrati prostor za mleko, od začetka, kjer je stal on, pa sta se na levo in desno odpirala kratka hodnika in s širokim prehodom v sredini risala črko T. V levem so bile zložene vreče s krmom. V desnem —

Hitch je zamežikal, si poskušal spoditi meglo iz glave. Ko se je ozrl v desni hodnik, bi za trenutek prisegel, da je videl lepo, črnolaso žensko, ki ga je gledala iz staje, čisto naga: Zelo podobna Jolandi, samo da Jo nikoli še za trenutek ni videl gole.

Smešno, pozornější pogled ni pokazal ničesar. Le podzavest se je igrala z njim, norčavo poživiljala suho nalogo.

Postalo mu je nerodno in odločno je pogledal naprej. Privid, čeprav bežen in nestvaren, ga je stresel in počutil se je, kot da bo imel pred občinstvom vseh teh živali tremo.

Ko so se mu oči povsem prilagodile mraku je začutil, kako se je v njem strdil šok. Iz staj ga niso pozdravljali goveji gobci, to tudi koze niso bile, med letvami so ga čakali človeški obrazi. Čedni obrazi in gladki lasje zdravih mladih žensk. Stale so, vsaka v svoji staji, gole, dlani so se oklepale letev, ki je bilo med njimi prostora le za glavo, da je motela skoznje. Blondinke, brunete, rdečelaske, visočke, drobne, bujne — vsak tip je imel svojo predstavnico. Oblečene bi se lahko pomešale v katerokoli veselo množico na prvi Zemlji in. Če ne bi bilo

Hlev je bil prav veličasten. Hitcha je spominjal na rdeče velikane, lasične Nove Anglije, čisto drugačne od sodobnih modrih prilivav, a pri vsej podobnosti je bil subtilno drugačen. Ograde so bile kakšne kot ponavadi, enako senik in žitnica in tudi mlekarna ob strani ni izstopala. Na drugi strani je bila lopa z velikim traktorjem in poljskimi stroji, za njo pa običajne kopice sena. A oblike in gradnja glavnega poslopja — pravi kmet bi najbrž lahko našel pedeset majhnih in velikih razlik med njo in čemerkoli podobnim na Prvi Zemlji.

A Hitch ni bil poznavalec hlevov, s PZ ali od kod drugod, le medsvetovni operator moške vrste, izučen kmečkih opravil. Znal je molsti, kidati gnoj, delati z mlatilnico ali nadzorovati pripravo kozarne silaže, a tančine podeželske arhitekture niso bile njegovo področje.

Kraj se zdi vsakdanji, a bil je na nevarni medsvetovni misiji, na Drugi Zemlji 772, najdeni s še enim zadetkom verjetnostne špranje, na zanj rutinski preiskavi nerutinske situacije. V kratkem desetletju, kar je špranja zanesljivo delovala, so našli skoraj tisoč alternativnih Zemelj, večinoma prav podobnih Prvi. Velikokrat je bil celo predsednik ZDA isti človek, kar je privedlo do prav zanimivih dialogov med državnimi poglavarji. Če je šlo za vzporedno evolucijo svetov, kot so trdili nekateri teoretiki, so si bile vzporednice silno blizu, če je šlo za divergenco od Prve Zemlje (če je ta sploh bila Prva — heretična misel!) je do preloma prišlo šele nedavno.

A le Prva Zemlja je razvila špranjo in le ona je mogla poslati svoje ljudi v druge svetove in jih žive, cele in pri pameti spraviti nazaj. Tako se je lahko proglasila za osrednji svet in nihče ji ni mogel oporekati. Zaenkrat. Hitch se je trudil, da ne bi razmišljal, kako bo, ko se bo pojavila naprednejša Zemlja. Svet, ki bo lahko govoril nazaj, in tudi udaril nazaj.

Na zunaj je bila 772 podobna svetovom, ki jih je obiskal na prejšnjih misijah, le nekoliko zaostala je bila. Kazalo je, da jo je bila prizadela neka katastrofa, ki jo je tehnološko zavrla za kakšnih trideset let za ostalimi svetovi. Velik meteor, nedavna ledena doba — Hitch ni bil doma v zgodovinski ali geološki analizi, vedel pa je, da je nekaj skoraj iztrebilo živali in da je trajalo nekaj časa preden so se ljudje prilagodili.

Na 772 ni bilo medvedov, niti kamel, konj, ovac ali psov. Ne mačk ne prašičev. Redki glodalci. Človek je bil tukaj skoraj edini sesalec in trajalo bo stoletja, preden bodo imeli prarnajenost. Morda je sesalec izbrislal virus iz vesolja, morda zamrznitev, Hitch ni vedel in tudi mar mu ni bilo. Njegova skrb so bile bolj današnje stvari. Okdril naj bi, kako je v teh razmerah živinoreja lahko postala pomembna dejavnost, celo prevladujoča gospodarska panoga tega sveta. Vseoposod so bili hlevi in mlečna industrija je cvetela, a nikjer ni bilo krav, koz ali česa podobnega.

Zato je stal pred tem hlevom, da odkrije skrivnost sumljivega uspeha DZ 772.

Malo diskretnega vohljanja, pred uradno dobrodošlico novemu članu pezejine skupnosti alternativnih svetov. PZ se ni hotela povezovali z zatiralskimi diktaturami ali žrtvovanjem ljudi ali kakšno drugo eksotično obliko slabe družbe. Vsaka alternata je bila drugačna, očitno ali ne, nekatere — no, karkoli je že rekla Jo, to ni njegov problem. Rada mu je predavala o teoretičnih elementih alternističnega odnosa, obenem pa se je bistro izogibala bolj praktičnemu — ženska odnosu, po katerem je hlepel. V mesecih odkar jo je poznal se je prav čedno zafrustriral.

Sedaj bo hlapec, za varnost Prve Zemlje in njene diplomaciji v čast. Krasna sublimacija seksa. Lahko bi kidal gnoj in sanjaril o Jolandinem obrazu.

Brcnil je kepo blata in odkorakal, da izpolni dolžnost. Škoda, da se prvi oglednik ni potrudil, da bi pomolil glavo v hlev, a splošno znano je, da so raziskovalci deviških svetov strašno previdni, če že niso čisti strahopetci. Padli so noter in v par sekundah spet skočili, se pojavili na nekaj krajih potem predali svoje avtomatične kamere in senzorje v laboratorij ter se vrnili na lepo plačano počitnikovanje. Umazano delo so pustili Hitchovim kolegom.

Pod hlevom so se dolge ograde vleklo do bregov vijugave reke. Podnevi bi se v njih pasla živina. Žal so edino fotografijo takšnega pašnika očitno posneli med čiščenjem, kajti v ogradi so bili namesto valji ljudje. Tipična ogledniška nerodnost.

Ne, moral je biti pošten, celo do prve skupine. Delo je bilo res tvegano, saj nihče ni pristal v oblaku iperita ali celo česa hujšega, ali pred čeljustmi karnozavra, in ožgani ali krvaveči ostanki bi fliknili nazaj na PZ. Oglednik je moral ostati živ dovolj dolgo, da je njegova oprema lahko zabeležila okolje in za stikanje po hlevih gotovo ni bilo časa. Robotske opreme niso mogli uporabljati, saj bi lahko padla v roke domačinov. Prvi oglednik DZ 772 se pomanjkanj živali najbrž še zavedal ni, in še če bi se, se mu ne bi zdelo pomembno. Šele pikolovska laboratorijska analiza je pokazala neskladnost tega sveta.

Slika je bila vseeno nenavadna. Morda je kazala vaško veselico, kajti v ospredju je bila čudovito naga ženska. Kmetje na 772 so očitno znali spustiti paro, ko so enkrat napolnili senike!

Ko bo spet doma bo on malo spuščal paro — in tokrat sladka Jo ne bo spremenila teme, dokler ne bo stvar opravljena.

Bil je že čisto blizu hleva, a ni se mu mudilo. Njegova misija bi se lahko notri nenadno končala in previdnost ga je vlekla nazaj.

Premik na 772 ni bil problem. Odškrniti zastor med svetovi, poriniti se čez, in bil je na istem geografskem področju druge Zemlje. Ko bo končal, bo poseben dotik na v lobanjo vgrajeno stikalo v nekaj trenutkih priklical špranjo in povlekli ga bodo nazaj. Dokler je bil dovolj previden, da je lahko zaslučil težave teh par sekund vnaprej, se mu ni bilo treba ničesar bati. Moral je le dobiti delo in zbrati podatke, ne da bi vzbudil sum ali se zapletel v težave z domačini. Pravila mu niso dovoljevala orožja, le preprost, h goleni privezan nož. Strinjali se je — že izgubljen omamljevalec bi lahko skuhal grde sitnosti...

Doslej je šlo otročje lahko: vrgli so ga v gozdove blizu srednje velikega mesta, da njegov prihod ne bi zmedel kakšnega naključnega opazovalca. Še ena stranska korist od začetnih ogledov: identifikacija primernih krajev za bolj udoben prihod. Prav nerodno bi se bilo znati nataknen na drevo!

Sprehodil se je v mesto in sunil časopis. Jezik na 772 se je vsaj v Ameriki ujema s PZ in pri oglasih je imel težave le z nekaterimi narečnimi izrazi. Pod »delo dobi« ni manjkalo ponudb za hlevske delavce.

Ni goveda, ni koz, ni konj, ni prašičev — kaj neki imajo v hlevu?

Podeželski gospod, pri katerem se je zgodaj jutraj oglašil, ni niti preveril njegovih ponarejenih spričeval. Hitch je računal na to, ob zori se ljudem na kmetiji muči in lastnik je težko izbirčen. »Sijajno! Potrebujemo izkušenega človeka. Pri nas imamo dobre živali in nočemo površnosti pri nadzoru črede.«

Živali, čreda. Mar tukaj molzejo piščance, ali morda želve? »Veste,« je s primerno plašnostjo priznal Hitch, »nekaj časa je, odkar sem zadnjič delal na kmetiji. V tujini sem bil.« To bo pokrilo naglas s PZ. »Najbrž bom rabil dan ali dva, da se mi vrne občutek, da spet zdrsnem v staro rutino, saj veste. Saj se bom potrudil.« Za uro ali dve ko bo tukaj.

»Razumem. Dal vam bom delovno listo za najmanjšo enoto. Petdeset glav in nobene tečne ni med njimi. No, morda Jola, ampak ona se goni. Takrat vedno postarejo bolj živahne. Nič resnega.« Izlekel je notes in začel čečkati vanj.

»Poznate imena vseh svojih živali?« Nepomembno vprašanje, a želel je, da bi farmar še kaj povedal.

Mož se je res ponosno nasmehnil med pisanjem. »Do zadnjega. Jaz nisem kakšen mestni lastnik, sam vodim farmo. In zagotavljam vam, da je vsako od mojih krav zaplodil kapitalen bik.«

Krav? Hitch je posumil, da se je analist, ki je napisal kritično por-

dveh razlik: imele so ogromne prsi, ki so nekaterim visele čisto do pasu in njihov obseg ni nič zaostajal za dolžino. Hitch je bil povsem gotov, da se teh prsi ne bi dalo stisniti v noben modrc z njegove Zemlje. Nobena običajna metoda jih ne bi spravila v normalne okvire. Še plastični kirurg bi moral biti prepričan sadist, da bi se dotaknil dela.

Drugič, izrazi teh deklet. Prijazni prazni pogledi molznic. Naenkrat je videl, kdove zakaj, čebelji panj, delavke, ko brne noter in ven.

Dovolj je bilo. Roka se mu je sama dvignila do signalnega gumba, skritega pod lasmi, a je oklevala, ko se mu oči vstavile na najbližjem paru mlečnih žlez. Vsekakor, uganka je bila rešena. Zagotovo te alternate niso mogli sprejeti v skupnost. Prav gotovo bo njegovo poročilo sprožilo planetarno policijsko akcijo, da naredi konec temu brutalnemu kmetijstvu s človeškimi bitji. Pa vendar —

Vimenaste prsi so se mehko tresle z dekletovim dihanjem, neverjetno polne. Privlačile so ga, in odbijale, ko se intelektualno v njem ruvalo s fizičnim, da ga zatre. Položiti dlan nanje...

Če sedaj odide — kdo bo nakrmil lačne krave?

Poročilo je lahko mirno počakalo pol ure. Še ko bo enkrat na drugi strani špranje, bo trajalo dlje, da se vrne v štab. Zaenkrat se mu še ni mudilo.

Odpri je priročnik in prebraločko o krmljenju. Zvedel je, da voda ni problem. V vsaki celici je tekel curek vode, da si je krava lahko sama tešila žejo. Le hrano je moral sam raztrositi po jaslih.

Vrnil se je na vrh teja in naložil v samokolnico vrečo obogatitnih biskvitov. Zapeljal jo je v glavni prehod in s čisto kovinsko zajemalko naložil po kilo vsakemu osebk. Dekleta so poželjivo posegala po grizljajih, jih pobirala s celo roko, s palcem ob ostalih prstih, in zadovoljno žvečila. Hitch je opazil, da imajo vse močne bele zobe, ni pa mogel odkriti zakaj palcev in prstov ne uporabljajo, kot naj bi se pač uporabljali. So namenoma nerodne? Da, zdrave živali... in nič več.

Dvakrat se je vrnil po novo vrečo, držeč oči stran od — prazne? — desne ladje, da ga domišljija ne bi spet zbodla. Sumil je, da je s krmo preveč dobrohoten, a počasi je postregel vsem. Stopil je nazaj in opazoval pojedino.

Prve ženske so že končale in nekaj jih je počepnilo po kotih svojih staj, zajtrk je očitno spodbudil njihovo črevesje. Njegova prisotnost jih pri tem intimnem početju sploh ni motila, kot tudi iztrebljujoče se krave ni sram, če je kmet v bližini. Te krave so bile videti čisto zadovoljne. Labotomija? Nobenih brazgotin ni videl.

Še sam je poskusil. Biskvit je bil trd, a brez vlaken, s presenetljivo bogatim okusom. Po opisu na vreči je veboval praktično vse zdravju potrebne vitamine in minerale in zagotavljal bogato mleko. V njem ni bilo le tistih hraniv, ki jih je žival v obilju našla na pašniku. Ko je prišel maso po ustih, je v to kar verjel. Spraševal se je, kakšne pašnike imajo za te krave. Trave in listja najbrž niso jedle. So med lizanjem soli trgale solato? Pulile korenje?

Čredo je nakrmil. Predn bodo krave spet lačne bo prišla nova izmena in sedaj bi lahko odšel. Nobenega razloga, da bi se še obiral.

Spet se mu je roka ustavila pred gumbom. Ti silni joški so ga opomnili na drugo točko na listi. Vedel je, da prave krave boli, če jih pravčasno ne pomolzejo. Ta — vimena — so bila že sedaj videti prepelna.

K vragu, preizkovealec ali ne, človek je! Poročilo lahko počaka.

In, ga je zbedel tih notranji glasek, tisti privid v staji desnega hodnika je še čakal. Tam bi lahko bilo golo dekle. Dekle, drugačno od teh joškatih krav... deviški tip... podobna Jolandi.

Zaradi nje ni pritisnil na gumb. Ni mogel oditi, dokler si ni napumpal dovolj poguma, da pogleda v to stajo — dobro pogleda.

Polistal je po priročniku, vesel, da se lahko za trenutek vrne v rutino. V tem krilu je bilo šest molžnih strojev, vakuumskih naprav s strožčastimi sesali. Odpri je mlekarsko sobo in zapeljal enega od njih na prvi molžni pod ter frenil stikalo. Stroj je zabrnul.

Pred naslednjim korakom je nekoliko okleval, a opomnil se je, da so navodila jasna in da je delo pač delo. Divje, a ne čisto odbijajoče. Odpahnil je prva vrata — odprla se je vsa prednja stran staje — in se previdno približal z molžnim jermenjem.

Visoka rjavolaska z bogatimi stegni in lasmi, da o očitnem ne govorimo. Presenetilo ga je, kako pokorno je stala, ko ji je natikal pasove. Trak okoli vratu, čez pas in prsi tik pod rokami, s križnimi vezmi čez hrbet in med prsmi. Zadnje je bilo kar težko, ker sta joška visela tesno eden poleg drugega kot polna mehova za vino (nobena sodobnejša prisposodba mu ni prišla v misel), a nazadnje je pas le prežagal skozi. Jermenje naj bi poskrbelo, da krava ne skoči s poda ali se prestopi preveč stran od stroja, čeprav je Hitch dvomil, da bi vzdržalo odločen sunek. Te živali so bile dobro izurjene in se bodo dale zlahka voditi. Vsaj upal je tako.

Predstavljal si je kravo, kako zbežlja preko hleva, muka, on jo obupano poskuša zaustaviti tako da se okelja od mleka spolzkega meha. Ne!

URI BARBASH: ZA REŠETKAMI

Vsaka oblast krvari, absolutna oblast krvari absolutno.

Ne moreš ljubiti bližnjega, če ga ne razumeš. Ne moreš ga razumeti, če ga ne spoznaš. Ne moreš ga spoznati, če nisi z njim v kontaktu, očiščenem vsakršnih vnaprejšnjih predsodkov, družbenih in individualnih. Kako in kje lahko človek danes v brezosebni družbi, kjer je nenehno bombardiran s precizno tempiranimi izstrelki ideoloških aparatov države, spozna sočloveka, da v njem ne vidi zgolj enoto človeške vrste, da tudi v smrtnem sovražniku spozna človeka, katerega cilj ni uničevanje, temveč graditev. Film nam pokaže navidez absurdno možnost za doseg tega cilja. Popelje nas v zapor, institucijo, kamor »spravljamo« družbi »neprilagodjene« ali pa morda tudi tiste, ki jih družba noče, ne mara ali pa ne more razumeti, institucijo, ki je naslednica srednjeveških ječ in katere funkcija in metode se niso dosti spremenile od tistih časov. V zaporu človek ni več človek (če je to morda prej še bil), zreduciran je na golo številko, z njim ravnajo kot z živaljo in marsikatero društvo proti mučenju

Yehuda Judd Ne'emán. Čeprav so na volitvah zanjo glasovali v glavnem Arabci, pa Židje v listi ne obupujejo, saj jim je jasno, da bo potrebno veliko časa, da bi spremenili trdovratno miselnost rojakov, ki pa se je v zadnjem času že začela krhati. Lista se bori za mirno sožitje in za politiko brez sile. Njen boj ni nastopanje s silo. In ravno filmi Yehude Judd Ne'emana so eno od najboljših orožij liste. Kot pravi režiser, njegovi filmi nimajo namena vzgajati gledalca, temveč z njim vzpostaviti komunikacijo. Želi si, da bi vzpostavil komunikacijo s čim večjim številom ljudi. V deželi smodnika, kjer kraljujejo čustava in strasti, ne pa razum, ne moreš problema takoj zastaviti radikalno. Ravno zato se režiser v svojih dotika na videz marginalnih stvari in kot so mu očitali nekateri na pogovoru po projekciji, samo površno prikazuje Palestince. Režiser pa jim je nato odgovoril, da če bi svojim rojakom prinesel resnico odkrito in na pladnju, da sigurno njegov film ne bi imel nobenega učinka, saj bi samo izzval ogorčenje in vzburlil strasti, da ne govorimo o tem, da ga cenzura ne bi spustila skozi svoje rešeto. Ali pa bi se mu zgodilo, kot se je na predvajanju filma »Za rešetkami«, ko so v dvorani nastavili bombo.

Režiser se mora nenehno boriti s cenzuro in z iskanjem sredstev za svoje filme, ki jih v Izraelu težko najde, tako da ga financirajo v glavnem tuje družbe. Cenzura v Izraelu je v rokah posebnega vladnega komiteja, ki pa ni preveč deloven in tudi strog ne, vsaj kar zadeva pornografijo. Tako npr. kakšen pornografski film formalno prepovejo, potem pa mu zamenjajo naslov, in mu dajo naslov kakšnega filma, ki že ima dovoljenje za predvajanje in film se lahko mirno vrtil v posebni četrti v Tel Avivu, kjer je veliko pornografskih kinematografov in verjetno še kaj drugega. Glede političnih filmov so malce trši, a režiser pravi, da se jih da preliščiti. Pri filmu »Popotna družina« so mu zamerili, da je nerealno prikazal podobo tajne policije, ki da v resnici sploh ne ravna okrutno in da ne ubija nedolžnih ljudi, niti najmanj pa jih ne muči. Režiser jim je obljubil, da bo te scene umaknil, vendar tega ni storil in film je zagledal luč sveta nezauriran. Ker se je bil Yehuda na to dobro pripravil in se tudi pravno zavaroval, mu niso mogli nič.

Naj za konec omenim samo še dogodek, ki se je zgodil v Berlinu, ravno tako na pogovoru po projekciji njegovih filmov. Neki egiptovski novinar je Yehudo obtožil, da je samo propagator izraelske uradne politike in da je Izrael s tem, da mu je dopustil posneti tak film, samo zasleplil oči ostalim, češ da je demokratska dežela. Ravno tako mu je očital, da nerealno prikazuje Palestince. Takrat pa se je v razgovor vmešal nek gledalec, trdeč da to ni res in da film verno prikazuje življenje Palestincev. Egiptovski novinar mu je zaklical: »Molči, izraelski špijon!«, nakar je gledalec odvrnil: »Oprostite, sem Palestinec iz Izraela.«

Podoben primer se je zgodil tudi na našem pogovoru, ko je arabski študent očital režiserju, da se preko njega poskuša Izrael prebiti v svet in v Jugoslavijo, ravno tako kot so ZDA prišle na Kitajsko najprej s pingpongom. Režiser pa je na to odgovoril samo: »Thank you«. Kdor si je ogledal filme, ni potreboval nobenega drugega komentarja in lahko si želimo, da bi kateri od teh filmov prišel na redni spored naših kinematografov.

ROBERT BOTTERI

YEHUDA JUDD NE'EMAN

ali kratak zapis o izraelskem filmu

V razmeroma kratkem obdobju smo si lahko v Ljubljani ogledali tri izraelske filme. Pred dobrim mesecem smo si ogledali film »Za rešetkami« Urija Barbasha, sedaj pa »Padalce« in »Popotna družina« Yehude Judd Ne'emana. To je bilo prvo gostovanje mlade izraelske kinematografije v Jugoslaviji. Razen mladosti je glavni razlog tudi v politični barieri, ki obkroža Izrael in katere vzroki so nam vsem že dobro znani. Tudi v ostalih deželah ni nič boljše in lahko rečemo, da je izraelski film šele sedaj začel prodirati v svet, vsaj njegov bolj angažirani del, ki ima zanimivih tem na pretek. O mladosti filma pa naj omenim še tole, da so nacionalno televizijo dobili šele leta 1970 in da na njej sploh nimajo dramskega oddelka, temveč samo novice in zabavni program. Nastanek in razmah družbenokritičnega filma in pa celotne kulturne ustvarjalnosti je spodbudil predvsem miselni in vrednostni razkol, ki ga je med Židi v Izraelu, zlasti pa med intelektualci, povzročila »oktobrska vojna« leta 1973. Mnogi so takrat obtoževali vlado za »poraz« (verjetno bi težko rekli, da je Izrael to vojno izgubil, prej bi rekli da se je končala neodločeno, a je vseeno omajala vero v »nepremagljivo« izraelsko armado), marsikdo pa je začel dvomiti o pravilnosti izraelske politike, ki je vedno bolj temeljila na sili. Takoj so uvideli najvažnejši paradoks: Izrael se ima za demokratsko državo, (razen od leta 1977 do leta 1984 je bila vedno na oblasti »leva« laburistična stranka) hkrati pa se Izrael proklamira za židovsko državo in ne državo vseh prebivalcev, ki živijo na ozemlju Izraela. V tem »formalnem« paradoksu pa se skriva glavni problem Bližnjega vzhoda. To so Arabci, ki živijo v Izraelu, oziroma Palestinci. Vojna, včasih odkrita, včasih prikrita, med tema dvema ljudstvom divja že od ustanovitve Izraela najprej in obe strani trmasto vztrajata na svojih stališčih. Obstajata dve skrajnosti. Ena je, da bi radi Židje izgnali Arabce iz Izraela (in zasedenih ozemelj), druga pa, da bi Arabci radi pometal Žide v morje. To sta samo skrajnosti in v realnosti se težnje Arabcev in Židov gibljejo nekje vmes, a do poskusa mirnega sožitja skorajda še ni prišlo. Eden prvih poskusov sožitja na političnem področju se je zgodil pred zadnjimi parlamentarnimi volitvami. Ustanovili so arabsko-židovsko listo, katere člani so tako Palestinci kot Židje, in ki je dobila dva predstavnika v parlamentu. Član te liste je tudi

živali bi se lahko zavzelo tudi znanje, a žal imamo več razumevanja za naše štirinožne prijatelje kot pa za ljudi, katerim poskušajo vzeti njihovo osebnost in jih ponižati v poslušne pse. Zapor je postavljen na Bližnji vzhod, v sod smodnika, v osrčje Izraela, kraja, ki že skoraj sto let buri političanske duhove, kraja kjer vonj smodnika ne izginja že od zadnje svetovne vojne (zadnje do sedaj, če bo zadnja nasploh bomo še videli, če bomo takrat sploh še kaj videli). Protagonisti filma so zaporniki. Arabci oziroma Palestinci in Židje oziroma Izraelci. Oblast v zaporu je v rokah oficirja obveščevalne službe, okrutnega sadista, ki ne izbira sredstev za doseg svojega cilja. Njegov cilj ni zgolj uničiti človeka, njegov cilj je imeti moč nad njim, obvladati njegovo dejanja in njegove misli, postati njegov gospodar, zapornik pa njegov suženj. Izmišlja si vedno nove sovražnike, jih spre in seboj in jih pusti, da se med seboj uničujejo, sam pa si lahko upa roke. Njegova taktika je »deli in vladaj«, podpihuje sovraštvo med Izraelci in Palestinci, načrtuje umore, jih prikazuje kot maščevalnega naroda nad drugim. Njegova taktika je uspešna vse do trenutka, ko se zaporniki, Izraelci in Palestinci, zavejo da z njimi manipulirajo, da so le igrače v njegovih rokah. Održejo medsebojne predsodke, ki jih je porpudilo dolgoletno sovraštvo in ki jih razpuhujejo njihovi politični voditelji (tako izraelski kot palestinski), televizija, tisk, radio itd. Združijo se v uporu proti oblasti. Niso več Izraelci in Palestinci, pes in mačka, postanejo ljudje, ki se borijo za svobodo, za možnost postati človek. Film je več kot zgolj prikaz odnosov med zaporniki. Je aluzija na stanje v marsikateri državi in ne samo v Izraelu. Dokler bodo igralo glavno vlogo sila in strast in ne razum in potrpežljivost, dokler bo oblast tista, in ne ljudstvo, ki bo odločalo, se bodo Mojzesovi in Alahovi otroci topli med seboj vendar ne zato ker ne bi mogli živeti na isti zemlji, temveč zato, ker so zgolj orodje za doseg ciljev drugih. Da pa lahko živijo skupaj, nam je pokazal tudi ta pogumni izraelski film.

ROBERT BOTTERI

P. S.

Vsi pa le niso tako pogumni, ali pa jim je to nekdo namerno preprečil. V Ljubljani, v Canakarjevem domu, bi namreč morali 25. in 28. 3. gledati dva izraelska filma režiserja Yehude Judd Ne'emana: »Padalci« in »popotna družina« vendar sta projekciji iz nam neznanih vzrokov odpadli. Poluradna verzija je, da sta filma predstavljena za nedoločen čas zaradi dveh datumov, 21. 3., ko je bil dan solidarnosti z osvobodilnimi gibanji in 30. 3., ko je bil dan solidarnosti PLO, ter predavanje izraelskih filmov ne bi bilo v skladu z našo uradno linijo v zunanji politiki. Kako kratkovidno! Ravno filmi, ki je na primer »Za rešetkami« lahko na najboljši način obeležijo ta dva datuma, saj nam pokažejo pot rešitve, ki nujno krvava.

ZAPISNIK IZREDNE SEJE DELEGATSKE KONFERENCE, DNE 3. 4. 1985 V SEJNI SOBI BLOKA III

Dnevni red:

1) Poročilo in informiranje o nastali situaciji

Tov. Šugman je podal poročilo s seje Univerzitetnega sveta. Povzetele sklepov:

Univerzitetni svet (US) je podprl zahteve študentov v vseh bistvenih točkah. Univerzitetni svet je ugotovil, da je bilo na tem področju že nekaj storjenega. Predlagal je številne spremembe, uvedel bone, povečal posteljni sklad.... V širši družbeni skupnosti je treba iskati vir, ki bi pokrival del stanarin.

SKLEPI:

- US predlaga Izvršnemu svetu in Izobraževalni skupnosti, da sprejmeta pobudo za spremembo stanarin, in sicer — da bi del stanarin pokrila Izobraževalna skupnost
- US predlaga Izvršnemu svetu, da preuči vključitev domov kot samoupravno skupnost na ravni republike.
- Da predsedstvo takoj formira koordinacijski odbor pri ISS za razreševanje problemov.
- Da naj UK in RK takoj preučita tekoče probleme.
- ŠC naj takoj prične s postopkom, da bi se videle samoupravne spremembe znotraj Centra.
- Povečati se mora soodgovornost študentov pri odločitvah.
- UK in DK naj pričneta s postopkom za revalorizacijo stanarin, da bi se lahko takoj uveljavilo določeno povišanje stanarin.
- US bo na prihodnji seji razpravljal o problemih z nadaljnjim gradivom.

Univerzitetni svet je te predloge v celoti podprl, prav tako pa tudi zahteve študentov.

Poročilo predsednika Delegatske konference

Predsednik Delegatske konference je poudaril, da je akcija študentov (bojkot) spontana akcija študentov in da so do sedaj ni potekala v okviru Delegatske konference.

Delegatska konferenca se je načelno strinjala z zahtevo po sistemski rešitvi študentskega vprašanja in z današnjim dnem nastopa kot legitimni predstavnik študentov v tej akciji.

Poročilo o štipendijski politiki je podala tov. Vika Potočnik. Navpravili so analizo gibanja štipendij v primerjavi z osebnim

dohodkom v času 1980—1984. Leta 1980 je štipendija znašala 66% OD, 1984 samo še 43%.

Na UK spremljajo gibanje življenjskih stroškov in predlagajo povišanje štipendij 3x letno. Zavzemajo se tudi zato, da bi šla štipendijska politika v takšni smeri, da bi se štipendije bolj večale v družinah z manjšimi OD. Gre za vse študente, ne samo stanovalce Centra. Študentje bi morali obravnavati nov akt o spremembah štipendijske ureditve.

Višek zbranih sredstev za štipendije se je dosedaj vračal združeno delu, da je lahko izplačeval kadrovske štipendije.

Tov. Sugman

je dal pobudo, da naj Komisija za socialno-ekonomska vprašanja študentov pri Univerzi naredi raziskavo in ugotovi kakšen je socialno-ekonomski položaj študentov.

SKLEPI DELEGATSKE KONFERENCE:

- Delegatska konferenca postane koordinacijsko telo akcije
- Delegatska konferenca se uradno opredeli za bojkot ter ga definira kot neplačevanje stanarin
- Dokler se ne najde sistemski rešitev se nadaljuje z bojkotom
- Najti je treba sistemski rešitev študentskega vprašanja, apeliramo pa, naj bi se ta sredstva reorganizirala iz že obstoječih SIS-ov, ne pa direktno iz povečanja prispevka OZD
- Socialno-ekonomska komisija na Univerzi naj ugotovi socialno-ekonomski položaj študentov, sestavi naj se študentska košarica. Tako, da bomo na osnovi teh podatkov videli kolikšen je lahko prispevek študentov pri plačevanju stanarin in prehrane
- Sestavi naj se delovna skupina študentov, ki bo v tej raziskavi sodelovala in pomagala
- UK mora začeti reševati probleme preko Univerze
- Sklepe Univerzitetnega sveta in sklepe Delegatske konference se mora predebatirati po blokih
- Izbojštati se mora informiranost študentov, začne naj se z izdajanjem glasila Obzorje (po 50 izvodov na blok). Odgovoren za izid je Kolman Rado Gerbičeva 59/2121.
- Vprašanje, ali bomo po komu bajkoto plačali stanarino za nazaj, ostaja odprto
- Na zagotovilo tov. direktorja Študentskega centra pogodbeni stanovalci ŠN v času bojkota za neplačevanje stanarin ne bodo izseljeni. Če pa se pogodbeni stanovalec v času bojkota izseli iz Študentskega naselja mora prej poravnati vso zamujeno stanarino.

Naslednja seja Delegatske konference bo v sredo 10. 4. 1985 ob 18. uri.

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE UNIVERZITETNA KONFERenca LJUBLJANA PREDSEDSTVO

61000 LJUBLJANA, Kersnikova ulica št. 4

ZAPISNIK

s posvetovanja predstavnikov Osnovnih organizacij ZSMS VDO in V TOZD

Posvetovanje je v odsotnosti predsednika in podpredsednika UK ZSMS vodila Andreja STOPAR. Na posvetovanju so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Socialno Ekonomski komisija pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, okrepljena z študenti ekonomske fakultete izračuna do 22. 04. 1985 študentsko košarico. Odgovorna oseba za izdelavo košarice je Vesna HRVATIN.

2. Zahtevamo čim prejšnjo izločitev ŠS in ŠC. Univerzitenemu svetu predlagamo izredno sejo na kateri bi odločali o izločitvi ŠS.

Obrazložitev: ŠS je delovna enota ŠC in vsako leto pokriva izjubo nastalo v študentskih domovih. Osnovni argument izključitve je, da preko ŠS delajo vsi študentje (16.000) presežek dohodka pa pridobiva le tisti del študentske populacije, ki v ŠC (5.000). Pravilneje bi bilo, da imajo vsi študentje ki ustvarjajo dohodek, tudi pravico na presežek ustvarjenega dohodka, ne pa le del študentov, ki stanujejo v ŠC.

3. Predlagamo bojkot študentske prehrane v razdelilnicah študentske menze v Rožni dolini in v razdelilnicah na fakultetah FSPN, PA, EF, SF, Elektro fakulteta FTK, BF. Bone lahko uporabljate v času bojkota v naslednjih razdelilnicah in obratih družbene prehrane: Maksimarket, Ljudska kuhinja, Emona samopostrežba in Pod Lipo. Bojkot bi začeli 22. 04. 1985 in sicer 3 dni na teden. Osnovni razlog bojkota je previsoka cena obrokov v študentskih menzah. Zato predlagamo dvig vrednosti študentskega bona za prehrano na 60% vrednosti obroka v menzi študentskega centra. Prav tako pa s tem bojkotom študentske prehrane solidariziramo z zahtevami, ki so jih študentje v ŠC postavili glede socialno ekonomskega položaja študentov in statusne rešitve ŠC.

Pri univerzi je ustanovljena komisija, ki bo »prečesala« delovanje študentskega centra in posebej kuhinje.

V. D. SEKRETAR UK ZSMS Ljubljana Bojan PETAN
V Ljubljani, 11. 04. 1985

ovna skupina za mirovna gibanja
RK ZSMS
matinova 4
sljana, Jugoslavija

POBUDA "CIVILNA SLUŽBA" ALI IZBIRA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA

Tako kot v saki družbi, so tudi v naši določene kategorije prebivcev, ki jih je potrebno v primeru vojne nevarnosti zaščititi in zanje odgovornosti, ker sami tega niso sposobni (starostniki, duševno prizadeti, invalidi...). Na drugi strani pa obstajajo tudi mnogi posamezniki, ki zaradi psihofizičnih, nazorskih in drugih vzrokov, pri obrambi domovine ne bi mogli učinkovito sodelovati v oboroženih silah. Tako pa bi bili učinkoviti v zaledju, saj tudi brez aktivnega zaledja obramba ni učinkovita. Od tod tudi naša pobuda o drugačnem služenju vojaškega roka, ki bi Koncept SLO in DS še obogatil in popolnil. Pred vami je šele osnutek, ki ga dajemo v javno razpravo za zainteresiranim subjektom in institucijam, da bi po tej poti potipali poti za uveljavitev tega projekta.

NEVARNOST PACIFIZMA

Pacifistična nevarnost straši po Jugoslaviji, sporočajo jugoslovanski mediji pod praporom PARADE. Med strunim korakanjem pompinjajo tovariše in tovarišice frontnike, kako imajo pravico in dolžnost odločiti o vseh bolj in manj pomembnih vprašanjih. Parada je takorekoč vsejugoslovanska dobrina, njen smoter vsakega izmed nas lasten, zato je vsaka razprava o njej moteča in odveč. Tisti, ki mislijo drugače naj si hitro izprašajo vest, sicer se zna zgoditi stori namesto njih to kdo drug.

PACIFIZEM

Je politično gibanje, ki načelno nasprotuje vsaki vojni, vsaki uporabi nasilja pri razreševanju mednarodnih problemov. Glavna ideološko-psihološka hiba pacifizma je malodušje, ki se rojeva v obličju ljudi dobre volje in namenov z nosilci nasilja, brutalnosti, agresije, destruktivnosti, pacifizem lahko odvrta zatirani narod oz. porušeni razred od upravičene in nujne obrambe, osvobodilne boje oz. razrednega boja... Relativizem v vprašanih vojne in miru nevarnosti — človeštvo mora dosledno zahtevati mirno reševanje problemov, če se hoče rešiti termonuklearnega (ali kakega drugega) uničenja. — dr. Vlado Struk, Filozofsko izrazje in repertoar, str. 252, PZ 1980 »Pacifistično gibanje je imelo nekatere praktične učinke, take kot so ustanovitev in delovanje organizacij Rdečecrniha in Rdečega polmeseca ter številnih drugih humanitarnih nacionalnih in mednarodnih organizacij. gibanje je prispevalo k razvoju ženevskih in haških konvencij ter k razvoju mednarodne humanitarne plana. — dr. Anton Bebler, Razorožitev, str. 10, CZ Komunist 1981

Danes o čistem pacifističnem gibanju ne moremo govoriti. Mirovno gibanje kot razvojna oblika je sprejelo nove elemente: solitarnost z narodnoosvobodilnimi gibanji, pravico do uporabe nasilja v obrambi lastnega življenja, podporo neuvrščeni pri prizadevanju na novo mednarodno gospodarsko ureditev... s tem pa se je tudi oddaljilo od pacifizma.

MIROVNA SCENA PRI NAS

V Sloveniji in Jugoslaviji nimamo množičnega mirovnega ali pacifističnega gibanja, vsaj takšnega ne kot ga poznamo v Zahodni Evropi. Obstajajo delovne skupine in posamezniki, ki se ukvarjajo z razpravi o oboroževanju, razoroževanju, preživetju na našem planetu. Skupine so oblika neposrednega delovanja civilnih državljanov na tem področju — različnih po starosti, izobrazbi, poklicu, veri, prebivanju. V povezavi z obrambo in varnostjo ima delovna skupina v programu zapisano: Splošna ljudska obramba in družbena samoodbramba — kjer bodo lahko občasni neposredno sodelovali pri političnem odločanju in izvajanju nalog mora biti temeljni obrambni element. Ta naj prispeva k večji demokratičnosti naše družbe, ne pa k militarizaciji in represivnemu zatiranju družbenih konfliktov. Merjava definicije pacifizma in programa delovne skupine kaže, da gre za gibanje, ki bi bilo v celoti ali večinoma pacifistično. Da li pri nas pacifisti so, je dejstvo. So iz verskih, nazorskih... razlogov. Da so, dokazujejo tudi primeri posameznikov, ki svoja najustvarjalna leta preživijo v vojaških zaporih (npr. Jehovine). S tem se odpirajo vprašanja, o katerih se doslej ni javno govorilo. Gre za dva sklopa vprašanj:

— odnos do koncepta Splošne ljudske obrambe in družbene samoodbrambe, do varnosti in obrambe kot ustavne kategorije ter — odnos celotne strukture družbe do občana, ustavne kategorije, ki je lahko omejena le z enakimi pravicami (svobodo) drugega socialistične skupnosti

Generalno vprašanje: ali prenese naš sistem mirovno gibanje ob tem vojaškem, vojnem in gospodarsko-političnem položaju v svet? In s tem tudi v Jugoslaviji in predvsem v danem razmerju naprednih in konservativnih sil v Jugoslaviji?

Glede na uvodno definicijo imamo v Sloveniji zelo malo pravih pacifistov (so predvsem zaradi verskega prepričanja). Večina jih je zavrača vsako obliko nasilja in represije pri reševanju konfliktov tako v lastni družbi kakor v mednarodni skupnosti, vendar niti priznavajo pravico do uporabe nasilja pri obrambi lastnega življenja in v narodnoosvobodilnem boju. Hkrati priznavajo tudi pravico do akcije Neuvrščene gibanja za Novo mednarodno gospodarsko ureditev, za popolno in splošno razorožitev in demagogije in kršenja temeljnih načel gibanja Neuvrščeni, kar se v sodanjem času vse pogostje dogaja.

V zvezi s Konceptom Splošne ljudske obrambe in družbene samoodbrambe kot procesa prehajanja funkcij države, državnih organov na področju obrambe in varnosti na samoupravne organizacije in institucije je jasno, da mora država, razvojno gledano, imeti vse potrebne nadzora nad družbenimi zadevami, s tem pa tudi nad obrambo

in varnostjo. Aktivnosti mirovnih skupin koncepta SLO in DS nikakor ne zanikajo oziroma izključujejo pač pa nasprotno, v kolikor SLO in DS pomeni, da ima delovni človek, oziroma občan odločilen vpliv na oblikovanje zadev s področja obrambe in varnosti, lahko rečemo, da aktivnosti mirovnikov afirmirajo in v svoji neposrednosti omogočajo realizacijo tega koncepta.

Pri tem mislimo na to, da ker obstajajo določene kategorije občanov (ostareli, duševno prizadeti...) katerih v primeru vojne agresije ne moremo prepustiti lastni skrbi, bi s »Civilno službo« oziroma drugačnim načinom služenja vojaškega roka poskrbeli za celovito organizacijo in izpeljavo obrambnega koncepta naše države. S tem bi tako SLO in DS kot JLA dobila še bolj afirmativen in humanitaran pomen pri razvoju naše samoupravne socialistične skupnosti.

»CIVILNA SLUŽBA« ALI IZBIRA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA

Po ustaljenih pojmovanjih, ki v našem prostoru še niso tako pogosta, a je »civilna služba« drugačna oblika služenja vojaškega roka. Okvirna vsebina izraza »civilna služba« je v tem, da posameznik, občan, namesto da služi vojaški rok v oboroženih silah, izbere drugačno obliko služenja vojaškega roka, da opravlja delo v raznih vzgojnih ustanovah npr. za umsko prizadete, v psihiatričnih bolnišnicah, za ostarele... variantno pa lahko tudi v kmetijstvu ali celo na delovnem mestu in to brezplačno oziroma natančneje, nadomestilo iz osebnega dohodka bi pripadalo JLA. Zato pravimo, da gre za drugačno obliko služenja vojaškega roka, ki ima civilni značaj. To pomeni, da bi občani živeli običajno civilno življenje z vsemi pravicami in obvezami, ki izhajajo iz dela in samoupravljanja, razen denarnega nadomestila, ki bi šel v sklad JLA.

Razlogi za naš predlog so večplastni:

Kot prvo smatramo, da ne moremo pristajati na logiko, ki je v današnjem svetu dominantna, in ki pravi, da je oboroževalna tekma (proizvodnja orožja) potrebna zaradi obrambe države na splošno pa tudi civilizacije. Saj je ob tem dano neomejeno pooblastilo za razvoj oboroževalne tekme pa najsibo na regionalnem ali globalnem nivoju, v razvitem ali manj razvitem svetu. Ocene ne gre posploševati, kajti vojska, vsaj posredno, po listini OZN služi obrambi države, nikakor pa to ne more in ne sme biti izgovor, da se ne bi smelo razmišljati o alternativah, ki presegajo sedanje, iz preteklosti nakopičene slabosti, in ki ne ustrezajo več današnjemu razvoju zavesti ali že prej rečeno, ne smemo čuditi, če oboroževanje velikih potrebne za sabo oboroževanje malih držav, zaradi opravičil kot so stanje ogroženosti, nemožnosti za lasten razvoj, pa metode pritiska itd. Ta dejstva pa razkrivajo nekaj, kar je danes precej odmaknjeno oziroma izrinjeno iz zavesti. In sicer, da oboroževanje, k čemur spada tudi služenje vojaškega roka, ni več v pristojnosti svobodne, prostovoljne, torej neprisilne odločitve posameznika, človeka, ki bi lahko izbiral v skladu s svojimi principi, ideali, da se oboroževanje pospešuje z nezadržno silo zunaj vpliva širokih množic, še več, posamezniki so danes takorekoč nepomemben in nepotreben. V tem kontekstu postane naše zavzemanje za izvorni pomen človeka kot svobodno odločujočega, nederigiranega bitja razumljivo ter zahteva obče-univerzalni pristop. In princip civilne službe povezuje ravno to težnjo, da je sicer armada na današnji stopnji razvoja tehnike in zavesti v določeni meri še nujna, v smislu obrambe države, njenih pridobitev, da pa je treba sočasno upoštevati dialektično težnjo po presejanju takšnega stanja, težnjo, ki nagiba k večji humanizaciji človeške skupnosti, v smislu Marxove zahteve, da je svobodni razvoj posameznika pogoj za svobodni razvoj vseh, ali pa Kardeljeve zahteve, da posamezniku ne more podariti svobode nobena država, nobena politična partija, pač pa si jo mora izboriti sam. Torej tudi večji vpliv množic pri oblikovanju vojaških zadev, kar v določeni meri povzema tudi princip SLO in DS. In »civilna služba« povdarja ravno ta moment drugače je bil zgoraj opredeljen. S ciljem, da se ekonomski, politični... problemi ne bi reševali na vojaški način, ampak z miroljubnimi sredstvi in načeli, ki jih v polni meri zagovarja tudi Jugoslavija. Pri tem velja poudariti, da človek v svoji vsestranskosti izhaja iz različnega socialnega okolja, da je dojemljiv in do-

vzetem za različne vplive in učinke obdajajočega okolja, ki jih moramo, če se imamo za pluralistično družbo, upoštevati, in da obstajajo tudi ljudje, ki se ne morejo prilagoditi služenju vojaškega roka v sedanji obliki, npr. zaradi verskih čustev, ki jim prepoveduje vsakršno uporabo orožja, ali pa iz osebno-psihičnih razlogov, čigar posledice so lahko mentalne bolezni, samomori in psihične težave v kasnejšem življenju. To konec koncev upošteva tudi praksa služenja vojaškega roka, ki osebe, ki so tako ali drugače neprilagodljive oprosti služenja vojaškega roka. S »civilno službo« bi se v marsičem izognili takim težavam, po drugi strani pa bi tudi v vojski dosegli večjo uporabnost, spretnost, enotnost, trdnost, zavzetost, ki jo potrebuje pravi vojak, sama vojska pa bi postala učinkovitejša, uspešnejša in rentabilnejša.

S tem osebnim momentom smo nakazali tudi družbeni razlog, ki je zgoraj bežno omenjen. In sicer, da je treba probleme reševati na demokratično-kulturni način, da je treba krepiti demokratične institucionalne mehanizme, ter po drugi strani zagotavljati pogoje za odpravo avtoritativno-nasilnih oblik odločanja katerih poganki cvečijo po celem svetu in tudi naša dežela ni imuna pred njimi.

To nenazadnje velja tudi za ta predlog, za katerega želimo, da se obravnava v demokratičnem in kulturnem ozračju, brez etiket, diskvalifikacij, zaničevanj, še toliko bolj, ker pobuda izraža humane in miroljubne namene, ki naj bi okrepile zaupanje v demokratičnost samoupravnega sistema. V zvezi s tem predlagamo, da pobudo obravnava predsedstvo RK ZSMS, mladinski mediji in ostali zainteresirani subjekti. Ravno tako predlagamo, da se naredi raziskava in preveri utrip javnega mnenja.

Pred nami je pobuda Delovne skupine za mirovna gibanja pri RK ZSMS o »civilni službi«. Jasno je opredeljeno, za koga služenje vojaškega roka ne bi bilo primerno. Toda zaradi nestrinjanja z vojaškimi veččinami takih ljudi še ni treba stigmatizirati, diskriminirati in jih postaviti na rob družbe.

Zamisel o »civilni službi« se je porodila na Zahodu, vendar jo lahko vključimo tudi v koncept SLO in DS. Podružbljanje obrambe je proces (ki zaradi svoje dolgoročnosti dobiva vtis stanja). Ta proces se ne sme končati z vsesplošnim in ponavadi neprostoovoljnim vključevanjem ljudi v odrede Civilne in Narodne zaščite. »Civilna služba« bi omogočila, da bi ljudje imeli vsaj nekaj manevrskega prostora pri odločitvah za svoje obrambne naloge. Poleg tega bi vedeli, kolikšen denarni delež gre za obrambo, še posebej za oborožene sile. Del dohodka (celotno nadomestilo od OD najbrž ne bi šlo v sklad JLA, ker bi morali pripadniki »civilne službe« od nečesa živeti), ki bi ga ustvarili ljudje v »civilni službi« bi bilo treba ločiti od ostalega dohodka in ga tudi drugače razdeliti. Merila za razdelitev tega dohodka bi morala biti jasno določena s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem. To pa pomeni, da bi morale oborožene sile natančno opredeliti svoje potrebe. Tako bi se izognili ugibanjem, od kod prihaja denar za vojsko.

Pobuda za »civilno službo« ne bi smela ostati le točka na dnevnih redih raznoraznih sestankov raznoraznih forumov. Ker je »civilna služba« stvar celotne družbene skupnosti (in ne samo njenih organizacij), zasluži tudi tako obravnavo. Čeprav ima kolektiv »tisoč oči, tisoč rok in tisoč glav«, je treba vseeno vprašati, kaj menijo posamezne gleve. Poleg splošnega in posebnega obstaja tudi posamično. Toda če hočemo spoznati, kakšno je mnenje o »civilni službi«, je treba javnost seznaniti s predlogom. Pa ne samo s tem predlogom — javnost je treba vseskozi mirovno osveščati, kajti samo to je alternativa militantnemu duhu. Delovna skupina za mirovna gibanja prav zdaj izvršuje široko akcijo, s katero predstavlja pobudo o »civilni službi«. Upajo, da jim bodo prislunili tudi raziskovalci Slovenskega javnega mnenja in v anketi uvrstili tudi vprašanje o »civilni službi«.

Predvsem pa je treba poudariti še nekaj stvari:

— V nekaterih »modrih in pravovernih« glavah mirovno gibanje (ne glede na kraj in čas) funkcionira kot rezultat filistrskega pacifizma, ki se je v 19. stoletju zavzemal za »razredni mir«, ali pa ga povezujejo z današnjim azhdonevropskim mirovnim gibanjem, ki ne proklamira zahteve po rušenju kapitalizma. Tako gledanje je, milo rečeno, kratkovidno in nezgodovinsko.

— Predlog o »civilni službi« je resda nastal v Sloveniji, mirovne skupine večinoma delujejo v Sloveniji in Hrvaški, toda »civilna služba« ima jugoslovanski značaj. Zato potrebuje ustrezno predstavitev v celotni Jugoslaviji. S tem bi se izognili birokratskim obsodbam in zavrnitvam, ki so jih doživeli predlogi o spremenjenem načinu praznovanja Dneva mladosti, nasprotovanje paradi etc. Rezultati takih obsodb so slovenske nacionalistične fobije in paranoje.

— To, kar se bo v prihodnosti zgodilo s predlogom o »civilni službi«, bo zelo jasno pokazalo, kakšna je trenutna družbena klima. Če bo dana zelena luč za demokratično javno razpravo, bo to potrditev uredničenja načela samoupravnega pluralizma interesov in ravnanje v skladu s temeljno postavko Programa ZK (da ni nič tako svetega, da ne bi mogli biti še boljše).

Če pa bo z »imaginarnega birokratskega vrha« prišel namig (zapoved) da naj se vsa stvar odloži (umakne, pozabi), če ne bo tehtne argumentacije za rdečo luč — potem nam bo jasno, da pri nas močne sile pod zastavo samoupravljanja in socializma teptajo pri omenjena načela.

Vojaške službe in možnosti civilne službe drugod po svetu

V 65 državah ni rekrutacije.
V 6 državah rekrutacija ni obvezna.
V 39 službah je rekrutacija obvezna, alternativne službe ni.
Jugoslavija spada med države, ki omogočajo neoboroženo službo v vojaških silah v posebnih primerih.
Civilna služba je mogoča v 15 državah.
V deželah z rekrutacijo so vojaški roki od države do države različno dolgi (od 4 mesece do 5 let). Tudi kazni za tiste, ki nočejo služiti vojaškega roka so različne (v Kitajski in SZ je predvidena tudi smrtna kazen).
Če obstajajo klavzule za ugovor vesti (conscientious objection) vojaščin, so tudi kazni za nesluženje (če sploh so) manjše. Kriterije za služenje civilne službe zaradi ugovora vesti določa vsaka država posebej. Pri oblikovanju le-teh stremijo za tem, da bi imela civilna služba humanitaran značaj in ne pridiha kaznovanja. Najdalj časa poznajo civilno službo na Danskem, saj so jo tam uzakonili že z ustavo 20. maja 1933.

JASMINA DRŽANIČ

več podatkov o tem v:

COUNCIL OF EUROPE: Parliamentary assembly: Legal affairs committee: Conscientious objection to military service in Europe (študija QCEA) 27. avgust 1981

European Youth Centre

Symposium on Conscientious objection to military service as a human right (October 1984)

POGOJI ZA VZPOSTAVITEV »TOTALNE STRATEGIJE«

Uvod

Svet naj bi verjel, da vlada Južne Afrike resno izvršuje nekatere notranje »reformne«, kot jih prikazujejo belci — samo na referendumu, izvedenemu na začetku lanskega leta je predsednik vlade Botha zmagal s 66% celotnega števila glasov za svoje »reformne«. Ta referendum je pomenil utrditev poti za »delitev oblasti« z indijskimi in mešanimi skupnostmi, medtem ko je večina Afričanov ostala izključena. Pozneje so bile »volitive« mešanih in indijskih legislatorjev. Vendar je samo 18% mešancev in 15% Indijcev prišlo na volišče.² Režim je to sprejel kot politično apatijo.

Eden izmed centralnih aspektov »reformne« strategije je pomiritev urbanega črnega prebivalstva, katerega naraščajoča militantnost in organiziran odpor povzročata glavobol režimu. Zadnjih nekaj mesecev npr. je videti val demonstracij, štrajkov delavcev in silovit odpor proti nasilnim premeščanjem, na kar je vlada odgovorila z brutalnim nasiljem.

Permanenten odpor te skupine (urbani črnici) v »beli« Južni Afriki, ki je proti integraciji v bantustanski sistem, vodi to skupino v »edinstven« položaj, ki je diktiran z ekonomskimi imperativi — preskrba cenjenih delavcev za kapitalističen razred.

Nedavno so številne komisije, ki so govorile v korist industrijskih odnosov in teritorialne mobilnosti Afričanov, dobile plačilo za te velike korake pri »odpravljanju« apartheida.

Na regionalnem nivoju je Južna Afrika mobilizirala ekonomske, politične in ideološke sile v zasledovanju regionalnih smotrov.

Na eni strani režim prinaša ekonomske spodbude afriškimi državam na tem področju, ki so pripravljene z njim sodelovati, na drugi apartheid, s tem ko pospešuje njihovo ekonomsko nestabilnost in vojaško agresivnost v povezavi z organizacijo in pošiljanjem disidentskih oboroženih gibanj proti državam, izgleda sovražen do njih.

Ta kombinacija pospešenih spodbud in bolj drastičnih omejitev izgleda žarišče dveh specifičnih ciljev — zatiranje vsake oblike podpore osvobodilnim gibanjem v južnoafriških državah in miniranje projekta SADCC*.

Ta politika »korena in palice« je kulminirala preteklo leto v videzu neagresivnega soglasja in paktiranja med rasistično republiko in nekaterimi njenimi sosedami.

Namen tega sestavka je pokazati ekonomske, socialne in politične sile, ki poganjajo dvorezno strategijo Južne Afrike — znano kot totalna strategija.

Preden se spustimo v globljo analizo, je življenjskega pomena razgledati buržoazne analize apologetov režima in nekaterih liberalcev ter jih zavrniti.

BURŽOAZNE ANALIZE SEDANJIH TRENDOV V JUŽNI AFRIKI

Buržoazni teoretiki menijo, da »totalna strategija« predstavlja odločen premik, ki govori za kapitalizem kot nacionalni trend v smeri nerasističnega ali »normalnega« kapitalizma. Po tej analizi je južnoafriški politični teren konflikt med nacionalno ekonomsko bazo in iracionalno politično strukturo. Še več, ta teorija govori, da država, Nacionalistična stranka in Afrikanerji predstavljajo identično celoto in neločljivo zvezo s skupno kulturo, tradicijo, jezikom, interesi in cilji.

Notranji konflikt med »reformatorji« in »konservativci« v vladajoči Nacionalistični stranki Afrikanerjev pomeni odločilnega plovca, okoli katerega se vrti celotna politična struktura in to je tisto, kar determinira naravo in hitrost »reformne«.

Ta razlaga ne razume Južnoafriške države kot kapitalistične s svojimi notranjimi razrednimi diferenciacijami, kar dobro pojasnjuje raznovrstne odgovore razreda in grupacij na kontradiktorno gibanje političnega sistema in na način produkcije, na katerem ta počiva.

POGOJI, KI SO VZPOSTAVILI »TOTALNO STRATEGIJO«

»Totalna strategija« je bila natančno pojasnjena v Defence White Paper leta 1977: »... resolucija konflikta v času, ko živimo v zahtevi za neodvisnost in koordinacijo akcije na vseh področjih — vojaškem, psihološkem, ekonomskem, političnem, sociološkem...«³

Tako je bila »totalna strategija« odgovor na dramatično regionalno spremembo v razmerju moči nasproti fašističnemu režimu, ki je sledilo zmagi ljudskih osvobodilnih sil v Angoli, Mozambiku, ter kasneje v Zimbabveju in porazu fašističnih ekspedicijskih sil v Angoli v korist MPLA in kubanskih sil v letu 1975/76.

V okupirani Namibiji je v sedemdesetih letih prišlo do vala uporov in napadov oboroženih sil SWAPO. V sami Južni Afriki so sedemdeseta leta obdobje vzpenjanja moči črnega delavskega razreda, ki je doseglo višek leta 1976 z izbruhom v SOWETU in sprostitvijo mestne gverile.

To je razlog, zakaj »Totalna strategija« ne predstavlja kakršne koli globlje spremembe znotraj sistema, vseeno pa zaznamuje omejen, toda dejanski strateški premik vladajočega razreda v globlji krizi.⁴

»Totalna strategija« v resnici ne sugerira opustitve ljudskega pritiska na osnovi kapitalizma v Južni Afriki, pač pa spremembe znotraj meja. Te spremembe so resnična vsebina in resnične možnosti, pomembne za revolucionarne sile.

Glede na teoretični okvir smo poskušali postaviti, da se »Totalna strategija« pojavlja, kot se je tudi državna politika po letu 1978, kot odgovor nove zveze sil znotraj vladajočega razreda na krizo v sedemdesetih letih. Ta kriza je lahko označena kot produkt propada ekonomskih, političnih in ideoloških pogojev, ki so dotlej vzpostavljali formo akumulacije kapitala, ki je temeljila predvsem na cenemem, nekvalificiranem črnem delu.

Vredno je tudi omeniti, da čeprav južnoafriški kapitalizem predstavlja določene napredne značilnosti, ostaja v osnovi karakteriziran s številnimi zaostalimi in močno nasilnimi oblikami delavskega izkoriščanja, oprtimi na visoko stopnjo državne kontrole.⁵

Konec šestdesetih let je južnoafriška kapitalistična ekonomija začela kazati nekatere značilnosti svetovne kapitalistične krize — zlasti visoko stopnjo inflacije in težave s plačilno bilanco. To je po-

vzročilo naraščajoč pritisk na življenjske pogoje črnih delavcev, ki so se v začetku leta 1970 začeli organizirati v NEODVISNO AFRIŠKO SINDIKALNO GIBANJE. Kasneje je to podžgalo bolj splošno odporiško gibanje proti vsem zatiralskim razrednim silam, ki je kulminiralo v izbruhu v SOWETU leta 1976.

Obdobje po SOWETU je izgledalo kot masovno odtekanje tujega kapitala, ki je igral ključno vlogo pri vzdrževanju konjunkturalne štedesetih let in vlada je imela velike probleme s pridobivanjem mednarodnih posojil.

Kot smo omenili zgoraj, je padec portugalskih kolonij in intenzifikacija osvobodilnih vojn v Zimbabveju, Namibiji in Južni Afriki, prisilila južnoafriški režim, da preoblikuje svojo regionalno strategijo. V letu 1974 se je režim lotil popuščanja napetosti z nekaterimi državami, kar je bilo končno pokopano z invazijo Južne Afrike v Angolo leta 1975. leta in vržalnim nasiljem v SOWETU leta 1976. Ob koncu 1976. se je južnoafriška vlada soočila s težko »organsko krizo« — imenovano:

NOVA POLITIČNA ZVEZA SIL

Vročje politično vprašanje za Južno Afriko med krizo sredi sedemdesetih let je bilo, kako rekonstruirati pogoje, ki bi zagotavljali stabilno kapitalistično oblast in prosperiteto. To je bilo tudi obdobje, ko so se bela skupnost v splošnem in še posebej afrikanerska nacionalna skupnost začele uvajati, morda bolj kot kdaj koli prej v zgodovini oblasti belcev v Južni Afriki.

Afrikanerski nacionalizem, ki predstavlja existenco močnih ideoloških in etničnih vezí, osnovanih na skupni kulturi, jeziku in tradicijah, je v splošnem inkorporiran v tri institucije — vlado, Holandsko reformno cerkev in Nacionalistično stranko. Zato je npr. dr. H. F. Verwoerd, arhitekt apartheida, rekel: Nacionalistična stranka ni nikoli bila in ni običajna stranka, je ljudstvo v gibanju.⁶

Nacionalistična stranka, ki je prišla na oblast leta 1948, ni samo varno vtakala apartheida v ustavo Južne Afrike, zaradi svoje politike apartheida je tudi ostala vladajoča stranka do sedaj. Dobila je podporo zveze afrikanerskega kapitalističnega poljedelstva, nemonopolnega industrijskega, trgovskega in finančnega kapitala, belih delavcev in afrikanerske inteligence.

To politično zavezništvo je bilo vedno v igri pri organizaciji državne politike proti zatiranim množicam po letu 1948.

S pojavom afrikanerskega monopolnega kapitala se je značaj razrednih sil znotraj te afrikanerske nacionalistične veze spremenil.

Z izbruhom organske krize sredi sedemdesetih let so afrikanerski monopoli zrahljali svoje vezi s tradicionalnim razrednim zavezništvom afrikanerskega nacionalizma in se začeli organizirati skupaj z neafrikanerskim monopolnim kapitalom, da bi vzpostavili specifične oblike ekonomske in politične rekonstrukcije in odpravili določene specifične oblike rasne diskriminacije z namenom, da zagotovijo bolj produktivno izkoriščanje dela.

Tem premikom, ki so imeli za cilj zagotoviti pogoje kapitalistične oblasti so močno oponirale ostale razredne sile afrikanerske nacionalistične zveze, ki so izgledale kot grožnja »interesom belih mož.« Stara nacionalistična razredna zveza se je razcepila.

Primarni element, ki je v toku časa začel nažirati ideološke vezi afrikanerskega nacionalizma, so različne koristi, ki so jih imele razne skupine znotraj bele populacije.

Medtem ko so afrikanerski monopoli podpirali reforme, so mala afrikanerska podjetja (ki predstavljajo ekonomsko hrbenico afrikanerskih desno usmerjenih sil) nasprotovala reformam, ker je ekspanzija odvisna od ohranjanja statusa quo — od neformiranega apartheida.

Kot pravijo afriški komunisti: »... kar povezuje belce kot skupnost, je korist vseh razredov in skupin belcev od državne dominacije belcev. Samo te koristi ne uživajo vsi na enak način... in to je eden izmed izvorov ločitve.«⁷

Najvišji ešaloni vojske, ko je raslo nezadovoljstvo zatirane množice in vojaška grožnja ANC in SWAPO, so si ogledali te spremembe v toliko, kolikor je bilo potrebno, da se zagotovi »vojaška obramba države.« Po letu 1976 je naraslo politično sodelovanje med monopolnim kapitalom in vojsko. Izvolitev Bothe za predsednika vlade leta 1978 (prej je bil obrambni minister) je zaznamovala utrditev novega političnega zavezništva kapitala in vojske, ki je zagotovila spodbude za »reformne« znotraj vladajočega razreda, konkretizirane v »Totalni strategiji.«⁸

CENTRALIZACIJA POLITIČNE MOČI

Prizadevanja za reformiranje« apartheida so pripeljala do centralizacije vlade ter vojaške kontrole vlade in strateškega sektorja ekopomije. Vendar ima pomemben vpliv državni varnostni svet, katerega člani so: predsednik vlade, obrambni minister, šef južnoafriških obrambnih sil, minister za policijo, komisar policije, minister za zunanje zadeve, vodja državne obveščevalne službe in sekretar.⁹

To je visokocentralizirana vojaška klika s silami po vsej državi, ki ima številne podkomiteje, vezane nase.

Eden pomembnejših podkomitejev je obrambnosvetovalna uprava, ki ima vpliv na ekonomsko politiko, v kateri sedijo na izvršilnih stolčkih režiserji velikih spodbud Južne Afrike.¹⁰

Vse pomembne odločitve prinaša državni varnostni svet in oblast parlamenta ter kabineta je bila močno reducirana. Torej posmah parlamentarnemu sistemu v Južni Afriki. Zanimivo je tudi povedati, da so bile po aktualni oslavitvi reprezentativnega državnega aparata sklicane »volitive« indijskih in mešanih volilcev, ki skupaj z belimi volilci sedijo v treh ločenih kabinetih, odgovornih izvršnemu predsedniku. S takim ravnanjem je vladajoči razred upal, da bo uveljavil »reformne«, blokirane z močnimi razrednimi silami prejšnje nacionalistične zveze in drugič, ta novi politični ukrep je cilj na razdvajanje zatiranih ljudskih skupin, s tem da je poskušal pridobiti nekatere od njih.

»TOTALNA STRATEGIJA« IN ČRNSKO DELAVSKO GIBANJE

Namen »Totalne strategije« je zavarovati svobodne iniciative »marksističnimi zlorabami« in »totalnim silnim napadom«. Po posredovanju specifični kontroli vertikalne in horizontalne gibanja črnega dela, so bili ustanovljeni črnki sindikati in dovoljeno jim bilo tudi, da delujejo na nivoju in na način, ki ne ogroža osnovne strukture kapitalističnega sistema. Vendar je treba dodati, da določene sindikate ustanovil režim in postavil tudi vodje, ki sledijo njegovim interesom.

To je bilo narejeno z jasnimi nameni, da bi prisilili delavski razred v ubogljiv razred, ki bi ga lahko kooptirali v nasilen birokratski sistem režima.

Država kaže preference za registrirane sindikate pred neregistriranimi in to tudi varuje vodstvo favoriziranih sindikatov pred pinčenjem, ki navadno doleti voditelje naprednih sindikatov.

»Totalna strategija« poskuša doseči ekonomske in ideološke koncesije tudi z namenom, da podpre kapitalizem pred mešanjem črnke drobne buržoazije. Premožnejši črnki, ki sodelujejo v poslih, industrijskih in vladnih političnih institucijah, navadno bogatijo s kontinuiranimi povišanji plač, vladno pomočjo. Režim hoče jasno oslabilo ljudsko osvobodilno zvezo z razdvajanjem ljudske zatirane drobne črnke buržoazije od delavskega razreda. Istočasno skuša doseči, da bi uporabil ideološko vodstvo drobne buržoazije in s tem omejil ter posrkal delavski boj v »sprejemljive« sindikate.

ZAKLJUČEK

V zaključku bomo skušali pogledati na meje, možnosti in implikacije »Totalne strategije«.

Z uravnoteženjem sil v sodobni Južni Afriki južnoafriški vladav razred ne bo zmožen prestrukturirati pogojev nacionalnega kapitalizma in kapitalističnega izkoriščanja v zadostni meri, da premaga organsko krizo.

Vendar bi strateški premik, vsebovan v »Totalni strategiji«, lahko imel resničen učinek na razmerje političnih sil in tako klical raznih novih taktik revolucionarnih sil.

Meje potencialne »reformne« in možnosti za inkorporiranje nacionalnih sil zatiranega razreda se lahko analizirajo na različnih področjih. Kot je bilo že pokazano, osnovne razmere kapitalistične ekopomije zahtevajo obstoj rigidnih in močno prisilnih oblik državne kontrole, ki izključujejo razvoj izkoriščanih razredov ter s primerno podpirajo osnovne institucije južnoafriškega kapitalizma. Razvoj črnke buržoaznega razreda je tudi omejen s privatnim lim kapitalom, ki ima monopol nad vsemi tržišči črnkih urbanih področij.

Reforme so blokirane tudi s pomembnimi razrednimi silami afrikanerske nacionalistične zveze, ki je za svoje lastniške pozicije znotraj ekopomije kritično odvisna od rasno izključujoče forme države kot tudi od specifičnih oblik intervencije te države, da jih izkoristi v ceno potencialnih tekmecev.

Vendar kapitalistični vladajoči razred trajno potrebuje podporo teh razrednih sil afrikanerske nacionalistične zveze in ne more ignorirati njihovih interesov.

Še več, »Totalna strategija« ni zadovoljila osnovnih demokratskih zahtev, ki povezujejo ljudske razrede, predvsem enake politične pravice v skupni državi in reševanje zemljiških vprašanj.

»Totalna strategija« je prinesla formule, ki bi inkorporirale specifične elemente zatiranega razreda na selektivni in restriktivni osnovi, medtem ko notranji sistem ostaja nedotaknjen. Kot taka ne bo mogla nikoli dobiti zadostne podpore zatiranega razreda.

Meje in možnosti »Totalne strategije« implicirajo, da zavezništvo med delavskim razredom in zatirano drobno buržoazijo ostaja in se mora obdržati. To narekuje spoznanje, da bodo morala vprašanja razrednega vodstva osvobodilnih sil in ideološka jasnost zadeti večjo pozornost.

Izčrpana analiza »Totalne strategije« na regionalnem nivoju kaže okvire tega članka. Na koncu zaključka bi lahko samo omejeno imajo države tega področja različne razredne značilnosti s svojimi lastnimi protislovji. Določena nasprotja imajo tudi Južnoafriška Torej učinkovitost SADCC »Alternative«, to progresivno rušenje vezi z južnoafriškim kapitalizmom, ni determinirano samo z boj proti južnoafriškemu vladajočemu razredu, temveč tudi z boj med nasprotnimi silami znotraj vsake od devetih članic SADCC.

G. U. TJHENU

¹ SADCC (South African Development Co-ordination Conference) je ekonomska skupina, ki jo je formiralo 1980. leta devet afriških držav z namenom, da bi zmanjšale svojo ekonomsko odvisnost od rasistov Južne Afrike

² To je politično dominantna bela etnična skupina, ki izhaja iz Holandcev

GRADIVO:

1. SECHABA, FEBRUARY 1984
2. SECHABA, OCTOBER 1984
3. SECHABA, MARCH 1982
4. REVIEW OF AFRICAN POLITICAL ECONOMY No. 1, 1984
5. Ibid
6. SECHABA, MARCH 1982
7. AFRICAN COMMUNIST, No. 76, 1979, p. 57
8. REVIEW OF AFRICAN POLITICAL ECONOMY No. 1, 1984
9. SECHABA, DECEMBER 1983
10. Ibid

Dolgoročni plan razvoja Slovenije

(stvarnost ali utopija)

Marca meseca je med vsesplošno poplavo najrazličnejših razvojnih načrtov in planov v naši družbi ugledal luč sveta tudi Osnutek dolgoročnega plana SR Slovenije za obdobje od leta 1986 do leta 2000. Glede na heterogenost naše družbe so bila, in še vedno so, mnenja o njegovi veličini različna. Nekateri so ga grajali kot preveč optimističnega, nerealnega, skratka, kot otroka dobe v kateri samozadovoljno živ(otar)imo. Tisti pa, ki se »zavedajo nekaterih dejstev v svojem okolju«, plan obravnavajo kot konservativno zastavljen, konservativno zastavljen v smislu realen, pri čemer je njegova edina napaka v tem, da ga njegove predpostavke, temelj na katerem je zgrajen, njegovi pogoji, delajo neuresničljivega. In kaj torej so predpostavke realizacije Plana. Z enim stavkom lahko rečemo, da je to operacionalizacija prve faze stabilizacije.

Vsi se dobro zavedamo, da je dolgoročni program stabilizacije, z vsemi svojimi »podprogrami«, vključujoč program »Krajigherjeve komisije« imel tako množično podporo, kot še noben program dolgoročnega razvoja dežele, in vendar je njegova realizacija povsem blokirana. Če bi iskali razloge, zakaj tako, bi morali kot osnovni razlog navesti obstoječo distribucijo politične moči, ki reproducira popolno dominanco političnega sistema nad ekonomskim. Edina možna razrešitev nastale situacije se kaže kot zahteva po institucionalni deregulaciji ekonomskega življenja, kot potreba po večji vlogi tržišča in manjši moči centrov odtujene politične moči. Šele ko bodo ti osnovni pogoji uresničeni, šele takrat bomo lahko govorili o možnostih za uresničevanje dolgoročnih planov. In tudi tega.

Ne glede na zgoraj zapisano, ne smemo mimo dejstva, da dolgoročni plan določa le splošno orientacijo za razvoj gospodarstva in družbe, dolgoročne cilje in smeri tega razvoja. Plan ne postavlja pred točno določene nosilce konkretnih nalog in ne predvideva sankcij na neizvrševanje le-teh. Lahko mirne vesti rečemo, da čim bolj je plan dolgoročen, tem bolj je političen, kar velja tudi za slednjega. Vendar pa slednja hipoteza ne izključuje praktične vrednosti plana.

Če smo se prej ustavili ob prvi fazi stabilizacije kot faktorju, ki lahko bistveno, tako v kvalitativnem kot kvantitativnem smislu, vpliva na (ne)uresničevanje dolgoročnega plana, ne smemo pozabiti še na množico neznank, ki se pojavljajo izven meja tako republike Slovenije kot Jugoslavije v celoti. Te neznanke se ne omejujejo zgolj na nadaljnji razvoj in morebitni razplet političnih odnosov med blokoma. Gre predvsem za naše možnosti v svetu, ki se vedno bolj polarizira na bogate in revne, razvite in nerazvite. In znotraj teh sklopov odnosov je vprašanje ali nam dolgoročni plan s svojo strategijo prinaša razvoj razvoja ali razvo nerazvoja.

Če ne želimo po poti razvoja nerazvoja je nujno, da sledimo dinamičnim razvojnim tendencam svetovne tehnološke revolucije. V skladu s tem pa je potrebno primerno prestrukturirati gospodarstvo, kar nam pa do sedaj ni uspelo. Še manj, gospodarstvo samo več ali manj nima pripravljenih temeljev za strukturne spremembe. Naše težnje po povečani gospodarski rasti po povečanju izvoza in zmanjšanju uvoza, po tehnološki in finančni neodvisnosti vse to se prelevi v fraze, če ni pravih potencialov za realizacijo tega. Za uresničitev zapisanega pa so potrebni kadri, jih imamo?!

Če smo malce zlobni, lahko rečemo, da naše gospodarstvo (ali celo združeno delo v celoti) kadrov ne potrebuje. Do te pretirane(?) trditve lahko pridemo, če se ozremo na investicije. Prevladuje mnenje, da se obrestuje edino investiranje v nove proizvodne hale, stroje. Investicije v kadre so po naših podjetjih na zadnjem mestu.

Mnogi se še premalo zavedajo, da se slovenski družbeni proizvod na prebivalca ne more povečati z ekstenzivnim povečevanjem odstotkov zaposlenih glede na aktivno prebivalstvo, ker je Slovenija, kar zadeva tovrstne pokazatelje v svetovnem vrhu. Glede na trenutno stanje nam obstoječi kadrovski potenciali še zdaleč ne omogočajo, da bi ostali konkurenčni v svetovni tekmi na razvojno najbolj intenzivnih področjih. Vprašanje pa je, če bomo do leta 2000 uspeli realizirati politično zahtevo po 14,3% kadrov z visoko in višjo izobrazbo v združenem (delu) (sedaj 9,5%). Priliv kadrov iz rednega izobraževanja tega ne bo mogel pokriti, na druge vrste izobraževanja pa je utopija pomisliti, ko vemo, kakšen odnos ima celotno združeno delo do izobraževanja ob delu in iz dela. Da bi prišlo do nekaterih premikov na tem področju bi predvsem Univerza morala dobiti mesto in vlogo v družbi, ki ji gre. K temu pa reforma verjetno ne bo pripomogla.

Naslednja ugotovitev, ki je tudi ne gre zanemarjati, je ta, da sodobni svet potrebuje za prehod od laboratorijske raziskave na serijsko produkcijo 6 mesecev. Tehnologije se glede na zahteve in potrebe tržišča zelo hitro menjajo. Bi naše gospodarstvo lahko temu sledilo, četudi bi imeli na razpolago dovolj kadrov? Verjetno ne. To bi bil predvsem prevelik zalogaj za našo akumulacijo.

Ob vsem tem vsa naša planska obremenjenost s tehnološko revolucijo, tehnološko intenzivnimi procesi, robotizacijo, informatiko,... splava po vodi. Vsega tega ne bomo mogli realizirati, če ne bo ljudi, ki bi razpolagali z znanjem, na kak način je vse omenjeno sploh lahko produktivno.

Tehnološko intenzivna dejavnost zahteva ali majhne delavnice (okoli 100) zaposlenih ali velike, tesno povezane gospodarske sisteme. Tega pri nas, naj si še tako mečemo pesek v oči, ne moremo videti, ker tega ni. Velikostna struktura naših delovnih organizacij se je prilagodila obstoječemu sistemu netržne regulative (drugače povedano, odsotnosti tržnih mehanizmov). Ekonomija je podrejena politiki kar se odraža tudi na visoki tehnologiji, ki zahteva avtonomnost gospodarstva in posameznikov v njem.

Odsotnost tržnih mehanizmov se odraža tudi v planu dolgoročnega razvoja. Nikjer namreč ne zasledimo možnosti, tudi slutiti je ni moč, da bi kakšna organizacija, ki bo poslovala neuspešno, propadla. Ni težko reševati neuspešnih, toda socializacija njihovih neuspešnosti (beri izgub) pomeni oviro tistim, ki so brez izgub, in ne samo oviro, saj na ta način kaznujemo delo in podpiramo nedelo, pomeni tudi destimulacijo. Situacija na tem področju, se kot kaže ne bo spremenila. Nasprotno, investiramo v projekte, ki imajo že v samem planu začetan sanacijski program (gre za novo jeklaro na Jesenicah). Ob tem se moramo zaustaviti tudi ob problemu odločanja in odgovornosti. Obojemu je namreč v sklopu dolgoročnega razvoja potrebno posvetiti veliko več pozornosti. Posledica nizke stopnje odgovornosti pri odločanju je niz zgrajenih investicij. Vzrok za takšno stanje je v negativni definiranosti družbene lastnine, kar ima za posledico anonimnost družbenega kapitala. Anonimnost družbenega kapitala pa ima za posledico nizko stopnjo odgovornos-

ti za ta družbeni kapital in velike možnosti za indirektno prisvajanje tega kapitala. Indirektno prisvajanje družbenega kapitala vršijo centri odtujene politične moči z investicijsko dejavnostjo, srednji sloji pa s kreditno politiko, neopravičeno visokimi osebnimi dohodki itd. Da bi preprečili takšne deviacije, bi v delovnem sistemu morali povečati neposredno participacijo delavcev, v distributivnem sistemu pa zmanjšati njihovo odgovornost za ekonomske odločitve, povečati bi morali možnosti notranje in zunanje kontrole nad ekonomskim poslovanjem vodilnih in strokovnih teles. Ustvariti je potrebno pogoje, ki bodo omogočili simetrijo med močjo in odgovornostjo. Samo pod tem pogojem lahko pričakujemo remike na področju investiranja in razpolaganja z družbenim kapitalom, kar pa je nujno potrebno, da bomo vsaj delno uresničili zastavljene dolgoročne cilje (to mora biti tudi eden izmed dolgoročnih ciljev).

Da bi lahko realizirali želje po vključitvi v »postindustrijsko družbo« bi poleg naštetega morali razpolagati tudi s kapitalom, ki bi omogočil prepotrebne naložbe. Denarja za naložbe pa naslednjih petnajst let ne bo dovolj. Potrebno je namreč odplačati dolge in obresti nanje. Nihče ne ve, kakšne posledice na akumulacijo utegnejo imeti reprogramirani dolgi, saj nimajo vkalkuliranih tečajnih razlik. (Ne bi bilo prav, če bi mislili, da smo z reprogramiranjem dolgov kaj pridobili. Sredstva, ki smo jih na ta način »dobili«, so že porabljena, to so sredstva preteklosti). Kapital, s katerim razpolagamo pa je preveč razdrobljen. Porablja se za ozke interese, največkrat omejene že s teritorialno pripadnostjo. Razdrobljenost akumulacije je posledica velikega števila upravljalcev. Doseči bi morali pogoje, ko bi se kapital na neki točki koncentriral in centraliziral, seveda v okviru samoupravne modalitete. Koncentracija kapitala se ne sme omejevati samo na etatično centralizacijo. Z uvedbo tržnih mehanizmov je potrebno doseči mobilnost kapitala in dela. Do sedaj na tem področju ni nič narejenega.

Glede na vse zapisano lahko zaključimo sledeče: Ne glede na stopnjo razvitosti so vse dežele sveta prisiljene sprejeti prihajajočo tehnološko revolucijo in stopiti na pot prehoda v postindustrijsko družbo. Tudi Jugoslavija. Jugoslavija kot srednje razvita, kot dežela v razvoju, poseduje minimalne pogoje (infrastruktura, kadri, kapital) za enakovredno vključitev v nadaljnji razvoj. Zavedati se je treba, da smo daleč od tega, da bi lahko pričakovali optimalne rezultate od prihajajočih procesov. Da bi lahko dosegli kaj več, pa je nujna drugačna distribucija moči, drugačna delitev dela, drugačna infrastruktura. Tega pa ne bomo dosegli z oklepanjem starega. Spremembe so potrebne in nihče ne pravi, da bi zato morali porušiti osnovne predpostavke našega samoupravnega sistema, se nasprotno, ravno samoupravljanje bi moralo biti temelj novih odnosov, ki bi omogočali razvoj in ne stagnacijo.

Stanislav Vidović

Viri: Poročevalec, letnik XI. št. 10, Priloga Poročevalca, letnik X priloga III, JUS informator (št. 11, letnik 1985), Delo, sobotna priloga z dne 13. april 1985 (Kako doseči, da bi delali prave stvari?)

O IDEOLOGIJI IN REFORMI ŠOLSTVA

Reafirmirana, znova napihnjena teza in po kuloarjih krožeča zgodnica o »zažiganju knjig«, v znansiranih, vendar enako brezobzirnih in nesramnih variacijah, se vedno pogosteje sliši na »naših«, toda »apolitičnih« tribunah piscev vseh vrst, od kvazi esejistov, ki se najbolj resno, pretenciozno in ambiciozno ukvarjajo s temeljnimi družbenopolitičnimi vprašanji naše skupnosti, do romanopiscev, ki objokujejo usodo svojih likov, ki pred knjigami na grmadi bežijo v vsevidno, vsevedno in vsemogočno oko in obilje Amerike. Svetniško pobožno in mitom naklonjeno objokovanje tako imenovane demokracije in demokracije, ki je v našem sistemu baje ni, se v vsej svoji luči razkrije v tezah in sugestivnih vprašanjih, ki gredo celo tako daleč, da se javno sprašujejo — »Kako lahko kritizirate ‚Mein Kampf‘, ko ga pa niste brali?«

Da ne bi bilo pomote, takšna sugestivno-vprašalna ugotovitev je izrečena v sklopu obrembe stališča, da je potrebno vse (knjige, mnenja, ideje, teze itd.) objavljati. Da je to dobesedno vse in čisto res vse, potrjuje izrečena potreba po branju, tj., objavljanju ‚Mein Kampf‘, Hitlerjevega, seveda. (Sprašujem se, kdo bi ga financiral. Delavski razred?!). Takšni branilci demokracije imajo tudi svoje »boje«. Imajo tudi svoje mite, pogojno rečeno—nove.

Preorientirani na sodobna gibanja, v glavnem moderna svetovna, na bližnjo, s slikami iz bajk prepredeno, obilno in že omenjeno Ameriko, o kateri v najlepši luči najpogosteje sanjajo tisti, ki je niso niti povohali, s svojim dolgim vratom, inteligentnim in fleksibilnim rezonom, čutijo ali pa si predstavljajo, da tam obstaja vse, česar tu ni.

In tukaj ni svobode mišljenja, govora, pisanje, svobode petja, ne bi pa smelo obstajati niti kvazipoetsko, javkajoče mitomanstvo, ne za davnimi, starimi »herojskimi« občutki srbstva in škodo bratomorske vojne med »izhodnicama«, ne dostojanstveno ali čisto hrvatstvo, kjer se vsako (baje) nacionalno občutje in (takoimenovano) dostojanstvo proglašajo za nacionalizem, vsako občutenje potrebe po enotnosti (ki baje obstaja le še zaradi obstoja JLA) se proglašajo za unitarizem, tu ni demokracije, ker, poglejte, prepovedani so vsi poskusi »kritičnega« razmišljanja o viziji socialističnega samoupravljanja, ki je baje krivo za vse in je neprimerno govoriti o pomanjkljivosti enopartijskega sistema, čeprav je le-ta »dokaz« nedemokracije in prisilnega prevzema oblasti s strani ene partije, brez politične borbe itd. itd.

Govori se o nedolžni kulturi, ki nima zveze s politiko. Sklicuje se na nedvoumnost lastnih literarnih del, nevezanih (na noben način) na politiko itd. itd. Tej nedolžnosti »kulturnikov«, pesnikov in prozaistov bi lahko celo verjeli, kot bi lahko verjeli tudi v njihovo nedolžnost in oddaljenost od vsake namerne podobnosti s tezami ideologov in (ne)profesionalnih politikov, če se ves ta neprekinjeni krog in veriga, od zoon poeticono do zoon politicono, ne bi združil s svojimi in podobnimi »silami«, ki ene drugim podpirajo komolce. Medtem, ko se družbenopolitični delavci in (kvazi)znanstveniki ukvarjajo z legalno in nominalno politiko, toliko časa se, jasno, kulturniki ukvarjajo s kulturo. »Dogmatiki« pa vsak tak kulturni prispevek avtomatično merijo s političnimi merili in ukrepi. Lahko bi verjeli tej nevezanosti in oddaljenosti ideologov, ki sejejo in branijo navedene ugotovitve in teze, z umetnostjo, kateri tudi na konec pameti ne pade, da bi se ukvarjala s stvarnostjo, ker ona (umetnost) je sveta, izven in nad vsem tem, da ne pada pod okrilje niti ne izvira iz družbenih in proizvodnih odnosov, samonikla je in božja, svetniška in obsijana z avreolo, nedotakljiva in popolna. Izolirana je od vseh »umazanih iger« te »kurbe politike«.

Lahko bi torej verjeli v to samoniklost in specifičnost »umetniškega delovanja« izven vseh družbenih in zgodovinskih kontekstov, zunanji kriteriji teoretičnih in praktičnopolitičnih vprašanj, če se to kolo »apolitične umetnosti (ali kulture)« potreba po politični an-

gažiranosti te iste umetnosti, ne bi začelo, povsem odprto, jasno in nedvoumno manifestirati in »materializirati« skozi ustanovitev famoznega odbora za obrambo demokratičnega dialoga. To se manifestira tudi s peticijami o nedvoumno političnih vprašanjih, katerih vsebinam se daje teža in »nedolžnost« s podpisani priznanih, javnosti znanih kulturnih delavcev, manifestira se s tribunami tandemov umetnikov in ideologov kritikov, z »alibijem« prisotnosti in udeležbo nevtralnih »tehničnih oseb«, ki se ukvarjajo s funkcionalnim in skrajnje »nedolžnim« in nedolžnim branjem odlomkov umetniških tvorb, ki jih te tribune afirmirajo. To je razvidno tudi v »protestnih« in apelirajočih pismih kulturnih dejavnikov, ki zahtevajo umik obtožb za kriminalno dejavnost javnih delavcev v zvezi s temeljnimi vprašanji naše skupnosti itd. itd.

Vse to mogoče tudi ne bi bilo tako zelo iritantno, če se te »predstave« in tribune ne bi najpogosteje organizirale in izvajale zaradi študentov in pred študenti. To seveda ni slučajno. Tako kot se, včasih direktno včasih indirektno, ti glasnogovorniki sklicujejo na ljudstvo, tako je potrebno osvojiti tudi intelektualce, čim mlajše tem bolj, najbolj pa študente. Ni majhna stvar imeti za seboj študente, često gledane kot avantgardo, v določen smislu. Naslednji razlog za pogled (in dejstvo, da iritira) na tovrstne nastope je dejstvo, da niso slučajni in izjeme, nasprotno, vse pogostejši so in njihovega vpliva ni moč čutiti le v »velikih časopisih« in strokovnem tisku, temveč se prilizujejo tudi mladinskim medijem in poskušajo vplivati na formiranje njihove zavesti in »jim odpirati oči« v istem smislu, v katerem se na dan vlečejo konsekvence o nedemokraciji naše družbe in političnega sistema.

Kar je najbolj pogubno in najbolj nesramno v nastopih takih ideologov in »umetnikov« je dejstvo, da izhajajo iz realnih družbenih odnosov, ki se interpretirajo pristransko, brez argumentov, resnih analiz in tisto vrsto znanstvene, kulturniške pa tudi umetniške resnosti, ki jo zahteva ukvarjanje s temi ključnimi vprašanji našega družbenega razvoja in političnega sistema. Vsi ti problemi, rojeni in protislovnih socialističnega samoupravljanja, prehodnosti te dobe, ko smo jo sistemsko »definirali« in »skicirali«, se razlagajo kot naraščajoča in samoupravljanja in se jih na ta način diskvalificira. Čisto logično je, da se v tem kontekstu kličejo na pomoč miti in legende, da se potvarja zgodovina, ker njen dejanski razvoj in stvarno rezultiranje vsakega ideološkega, idejnega in razrednega boja v našem prostoru ne odgovarjajo in ne služijo tem ideologom.

Ravno tako problematično je dejstvo, da se na naših univerzah na družbenih vedah, vseh po vrsti in brez izjeme, učijo, predavajo in

razlagajo raznorazne ideologije in na različne načine razlagajo (še pogosteje namerno zaobidejo) ključna vprašanja naše družbe in sodobnosti, da se ekonomija, politologija, sociologija, pravo in psihologija, tudi socialno delo in filozofija—vsaka veda na svoj način — omejujejo na svoje ozko strokovne vidike in se bolj ukvarjajo z mislijo, kako izpolniti tehniko in kategorialni aparat izvajanja in proizvajanja tez, najpogosteje improvizacij, neredko s prepisovanjem skoraj brez empiričnih raziskav, namesto da bi se ukvarjale s konkretnimi, ožje ali širše pomembnimi družbenimi vprašanji. Pe posebej se ne ukvarjajo z njihovimi znanstvenimi rešitvami in so pri vsem tem ideološko obarvane z najrazličnejšimi barvami.

Glede na takšno stanje na univerzah je o samoupravni preobrazbi izobraževanja, posebej visokošolskega, najnevarneje govoriti v kategorijah in na ravni mehničnega reprogramiranja in racionalizaciji izobraževalne mreže, na ravni nehaničnega integriranja sorodnih programov visokošolskih institucij in njihovega povezovanja z združenim delom, brez misli o korenitih kvalitativnih spremembah univerze, brez bojzani o digniteti univerze itd. Neredko se zgodi da se eminentni znanstveni delavci zaradi ideoloških pobud ali zaradi neznanja (na žalost se takšne stvari dogajajo tudi med njimi) v javnih medijih vseprek in brez premisleka odločajo proti vsem poskusom in korakom v smeri samoupravne preobrazbe izobraževanja. Navadno to delajo s pozicij vulgarne in pretiranega akademizma, svetniško povzdignjenega nad delavski razred in organizacije združenega dela v materialni proizvodnji in pri tem poveličujejo meščansko šolo in sterilno gimnazijo, ki so desetletja proizvajale in determinirale svoje obiskovalce za intelektualno delo (ve se iz katerih slojev), še bolj pogosto pa za neproduktivno in parazitsko uradniško delo in višek delovne sile iz vrst tistih, ki na fakulteti niso uspeli.

Vse to so resna vprašanja za naše subjektivne sile, za Zvezo komunistov in Zvezo socialistične mladine, za študente in učence, ki se s tem lahko najbolj neposredno ukvarjajo preko svojih delegatov in delegacij v samoupravnih telesih fakultet, centrov usmerjenega izobraževanja in SIS-ov. Res je, da imajo tam neredko slab ali nikakršne vpliv, toda treba je odkrito priznati, da niso krivi samo profesorji, administracija, birokracija in scientokracija. V tem kontekstu se s podobnimi zavorami pojavlja tudi dogmatizem, ki bi bil lahko posebna tema, še posebej če bi preučevali njegov nemajhen vpliv na družbene znanosti. No o tem kdaj drugič.

SENKA TAJIČ

(prevod iz srbohrvaščine v. s.)

MI SMO BOSKURI JUTRIŠNJEGA DNE

(k: Mike Brake: Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur)

Subkulture: Poskusi razrešitve kolektivno izkušenih problemov, ki se porajajo iz protislovlj družbene strukture. Kulturni boj. Boj proti opresiji.

Ah, tako mladi. Vir zavidanja, nostalgije in poželenja starejših.

po G. Tomcu
množičen eliten
tradicionalna sodobna
množična marginalna
ustvarjalnostustvarjalnost
(subkulture)
tradicionalna sodobna
vladajoča vladajoča
ustvarjalnostustvarjalnost

margina-	polo-
len	žaj
	v
vlada-	druž-
joč	bi

Prehodi med množičnim in elitnim so normalni, meja med vladajočo in marginalno kulturo se ohranja.

Dvojna raven rešitve zaznamovanosti.
Individualne rešitve:
— nezadovoljstvo
— individualna disociacija

— sovraštvo do samega sebe
— psihološka poškodba

Kolektivne rešitve (po definiciji subkulturne)

— prestopniške subkulture
— kulturniško uporništvo
— reformistična gibanja
— politična militantnost

»Rojeni smo v družbenih razredih — samih kompleksno razslojenih —, ki imajo izrazite »načine življenja«, te pa krajevno preoblikujeta regija in sosesčina.« (M. Brake). Kultura skupine kot vrednote in družbeni pomeni, utelešeni v njej.

Stil — stopnja predanosti subkultur. Naznačevanje prednosti specifični subkultur, ki s samo zunanostjo ne upošteva dominantnih vrednot, ali pa jih napada. Stil:

— imidž
— »način obnašanja«
— »argot« (specijalni besednjak in način njegovega podajanja)

Ob preučevanju subkultur moramo upoštevati naravo subkulture (zgodovinski razvoj, stil in pojavnost), družbene reakcije na subkulturo, konstruirati zgodovino razvoja moralne kariere pripadnika subkulture, socialno organizacijo subkulture, diskontinuiteto subkulture.

Producenti rasizma, seksizma. Povezava. Študentje, mestni gverilci. Nogomet, šivanje.

Predračun. K jasnejši oceni. Naslednje tu in zdaj: NIHČE NI BOLJ PODOBEN POLITIKU KOT PUNKER. Jedro. Brez »bestialnosti«. »Tovariška znanost« subkultur nosi skrivnost totalne družbe.

Najmočnejši očitek Braku: statično pojmovanje subkultur, ne prikaz možnosti prehod iz ene subkulture v drugo, KAJ VSE pripelje posameznika v točno določeno subkulturo.

Kot kultura ni »ena«, tudi naše niso le tista ena-edina-alternativna itd., ki jo prezentira deklica na platnici KRT-ove knjige. Analizatorji se lotevajo stvari, ki se jim dozdevajo najboljše, na Bosance v samskih domovih in mačistično-metalutške butnglvece pada le senca. Mrčvarijo pol-živa telesa, kosi mesa pa jim polzijo iz rok.

vi ste na liniji ampak jaz nisem z vam vi imate sceno ampak mene ni tam vi neki hoče ampak jaz nočem nč pršl ste se zabavat in dal ste denar ampak niste me kupl ne pojem za vas ne niste me kupl ne pojem za vas (Berlinski zid) Berj, morda bodo udarci »usode« nežnejši. D. Štrajnu bod Tupamarih: Urugvaj ni Argentina.

ANDREJ F. NOVAK

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE ZAGREB

MIHAIL BULGAKOV: MOJSTER IN MARGARETA

Po uprizoritvi MOJSTRA IN MARGARETE Mihaila Bulgakova zagrebškem HNK se lahko potolazimo s tem, da obstaja istočaslovni film (ki smo ga po čudežu božjem bili deležni nekaj let nazaj) pomočjo naše TV ponudbe), povsem pa se umirimo (po 3 1/2 ure trajajočem beganju razpuščenih okostumljenih in namaskiranih igralcev po odru), ko se spomnimo glavnega krivca za že imenovano žifovsko kalvarijo — tj. romana.

Preden začnemo po službeni dolžnosti in po ukazu lastnega občinstva ter estetskega ponosa (ki se ne pusti pitati kot puran z različnimi pokvarjenimi jajci) kramljati o predstavi — še besedica o romanu. Torej, sprehodimo se za uvod še po sočnih teoretičnih vrsticah, preden preidemo na konkretno, neizprosno prakso.

Roman je Bulgakov zasnoval (po najnovejših zanesljivih podatkih) v Moskvi okrog leta 1929. »In prav v teh nenavadno krutih, kazensko krutih razmerah tako imenovanega revolucionarnega terorja in diktature proletariata se je v Bulgakovu izoblikovala ideja o Mojstru in Margareti. Rodil se je roman, ki pa je navkljub nenavadno močni avtorjevi fantaziji in poziciji kratko in malo »fotografija« — sovjetske stvarnosti tridesetih in štiridesetih let« (iz spremne besede Bojana Štiha k romanu). Ta »fotografija« je seveda retuširana z avtorjevo prefinjeno ironijo na račun prosvetljene socialistične družbe, ki pa še zmeraj ni imuna na večne »mistične« sile, ki že stoletja dajejo pečat življenju. Je še diskretno provokativen napad na konkretno oblast, ki s svojimi terorizirajočimi postopki spreminja ljudi v poskusne zajce in jim onemogoča najosnovnejše — živeti v skladu s samim sabo in s svojimi potrebami.

Zdaj pa se, ne gre drugače, spustimo na nivo predstave. Najprej opravimo kritični sprehod po dramtizaciji in režiji, dovolimo si ob predstavi za lažjo predstavljivost in razprimo s kirurško natančnostjo njeno trhlo drobno.

Roman ponuja s svojo večplastnostjo izredno veliko možnosti različnih interpretacij. Adaptatorja HOREA POPESCU in ANDREI BALEANU sta za razliko od Petrovičevega filma poskušala zajeti v dramtizaciji čim več, čeprav jima predstavlja osnovo zgodbe Mojstra in Margarete. Ob tej pa sta nanizala še vrsto epizodnih, s tem pa razbila celotno predstavo na niz bolj ali manj bledeh »sekvenc«. Uprizoritev si je izbrala za izhodišče prizor srečanja Mojstra in Margarete, ki je že takoj planil s patetično sentimentalnostjo. Ta se je seveda ponovila še v vseh prizorih med Mojstrom in Margareto, okrepljena z ilustrativno neokusno glasbeno opremo ARSENA DEDIČA. Predstava torej kronološko ne sledi romanu, kar sicer omogoči gledalcu lažjo percepcijo, saj poskuša podati fabulo kar najbolj logično in dopadljivo. Znotraj tega okvira se razvije zgodba pesnika Bezdornega, srečanje z Volandom pri Patriarhijskih ribnikih, kar je izhodišče Pilatovi zgodbi in nato nizu hitro menjavajočih dogodkov, ki jih povzročijo Volandov (Satanov) prihod v Moskvo. Zaradi nenehne menjave prizorov in s tem tudi prizorišč je bila mobilna scena iz različno skonstruiranih »praktičnih« sicer funkcionalna, a popolnoma neestetika. »Izseki« sob, Pilatove palače, norišnice, sprehajališča ob Patriarhijskih ribnikih so delovali preveč »miniaturno« in neavtentično. Če so se uprizoritelji že odločili predstavo uresničiti na velikem odru HNK, ki ne dopušča več vzporednih scenskih prizorišč zaradi klasične oblike odra, bi bilo bolje najti vsaj neko univerzalno, a vendar za manjše transformacije prilagodljivo sceno.

Režiser HOREA POPESCU je imel velikokrat priložnost, da bi pokazal svojo inventivno ustvarjalno silo v teatrskem mediju. Najizraziteje mu to ni uspelo v najključnejših prizorih — v prizoru prihoda blaznega Bezdornega v Dom književnikov, ki je izpadel blede, nedomiselnost — koreografsko stilizirano kot revija plesnih parov«, ne pa kot tragični nesporazum književnikov s penikom Bezdornim oz. s silami usode, ki jih napoveduje. Prav tako neučinkovit je bil prizor srečanja z Volandom pri Patriarhijskih ribnikih in Berliozova smrt. Lik Volanda je tu zastavljen preveč karikirano — burkaško — gotoskno enoplastno, kar nikakor ne ustreza trenutni situaciji, niti nadaljnemu kontekstu. Ples pri Satanu, ki v tekstu ponuja neizčrpane možnosti za ritual je v uprizoritvi okrnjen že s tem, da izpusti Margareto transformacijo v čarovnico (kopanje v krvi). Režiser se je tukaj poigral s simbolično identičnostjo Margarete s Kristusom (Margareto obleče v rdeč, popolnoma enokusen kostum, ki spominja na kopalke — v tekstu je Margareta v teh prizorih gola). Zamisel sprejema številnih gostov pri Satanu je pristal na suhoparnem realizmu (v tekstu predstavlja to mesto največji preskok v fantastično, iracionalno), ki ga je režiser poskušal razbiti le z grotesknimi kostumi in maskami. Prizori s Pilatom in Heshuom Ha Nocijem so vzdržali samo zaradi solidne igre prvega, scensko, glasbeno in režijsko so bile patetični in togi, zgolj narativni. Prav tako neučinkovit je bil konec — Mojstrovo in Margareto potovanje v večnost. Opičje zibanje na vrveh je bila edina »metafora« za njuno pot v Mir kot v obliki »posmrtnega« življenja. Ta režijski fiasko bi lahko ublažila le še dobra igra igralcev, te pa v HNK nismo videli.

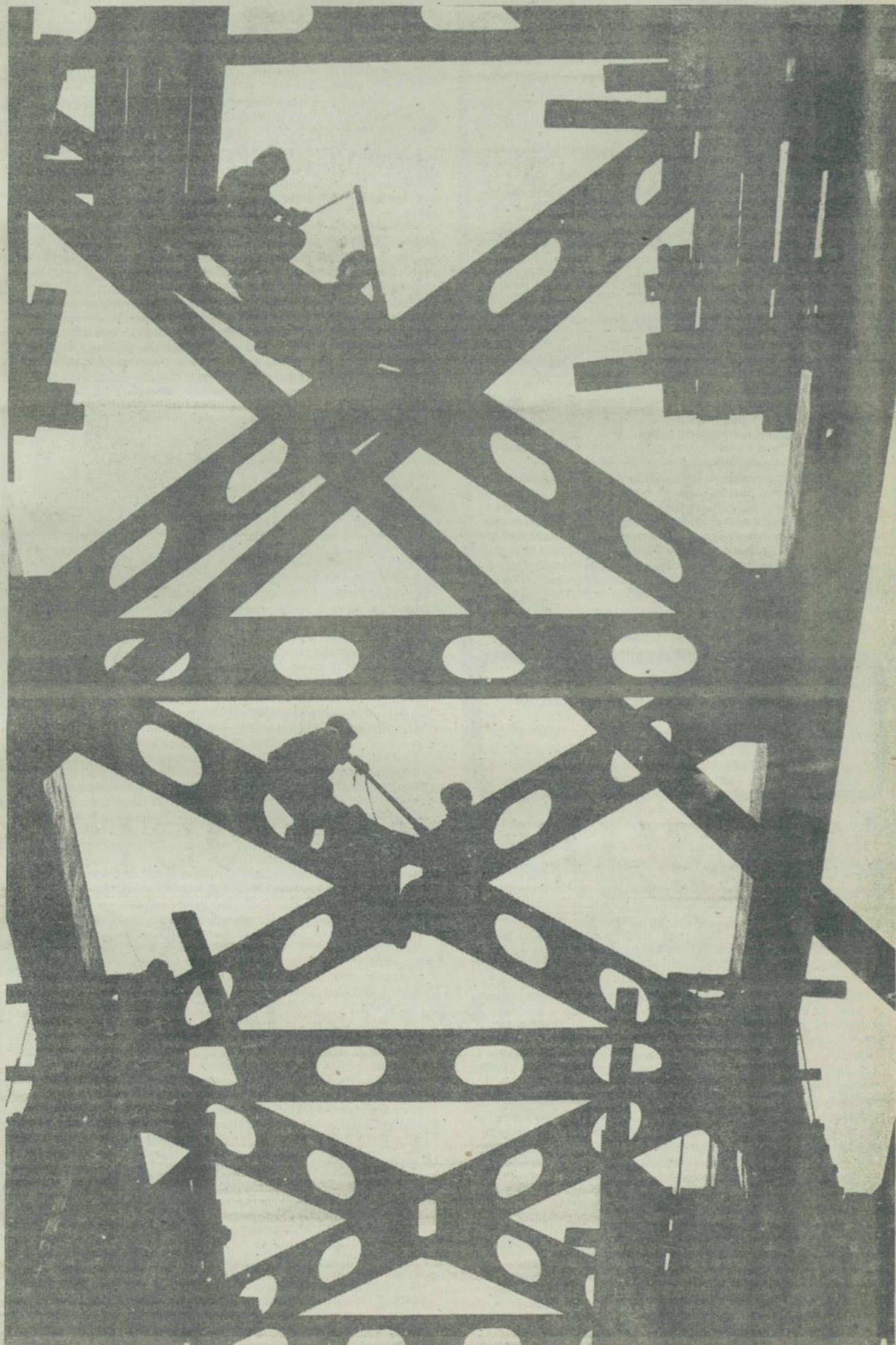
Božidar Boban (Mojster), ki bi moral odigrati vlogo intuitivnega, senzibilnega in razvrzanega umetnika, hkrati pa s svojim dvomom in eruptivnim zagonom izživeti svoj roman, je ugašal in ugasnil pred nami kljub intenzivni odski razsvetljavi. Ena Begović (Margareta) je s pomočjo spominov na svoje gimnazijsko ljubezensko življenje živahno in prepričljivo odigrala zaljubljeno Margareto. Če bi jo v drugem delu zamenjali z Eno Begović pri petinštiridesetih (dodobra druženo in spoznano s tehničnim in umetniškimi gledališkimi kadrom), bi ji vloga čarovnice kar sama od sebe legla na posteljo.

Dragan Despot (Bezdornim) je sicer nakazal paleto svojega lika vsaj z najnovejšimi barvami, vendar je izkušen človek z rahlim dvomom spremljal preobrazbo mladega razviharjenega pesnika v večplastno briljiranje v norišnici in v končni počitek v otopelosti. Spiro Guberina (Korovjov), Danko Ljuština (Maček Behemot) in Damir Mejovšek (Azazello) — sveta »klovnska trojica« je predstavljala povprečno fresko v oskrunjeni cerkvi teatra (mimogrede, na avdiciji pri starih režiserjih nemega filma bi izpadli že v prvem kolu. Le Mejovšek kot Azazello bi se morda prebil v drugo). Dragan Milivojevič (Volland) je šele v drugem delu predstave vsaj delno opravičil svojo dokaj pogosto prisotnost na odru. S precejšnjo mero futine je igral Zvonko Torjanac Doktorja Stravinskega, čeprav mu ne gre sporekati prepričljivosti hinavskega psihiatra v nekaterih trenutkih. Vanja Drach (Pilat) je bil v svoji skepsi in dvomu, a hkrati stahopetnem despotizmu dokaj kreativen, kar bi pa težko zatrdili za preostali igralski ansambel.

Tako je torej izzvenela zloglasna zagrebška postavitev Mojstra in Margarete v nič kaj izjemno, (pod)povprečno predstavo, ki smo jih nekako že sili. Težo vsekakor nosi že tekst sam, predstavi pa ni uspelo, da bi ga kreativno enakovredno dopolnila oz. nadgradila — še manj — uspelo ji je, da je z neustreznimi teatrskimi sredstvi celo mobilna, kar pa predstavi nikakor ni v čast in slavo! S preobilico problemov, ki jih je odpirala, se je zgubila v nizanje prizorov z rušinsko režijo in prepatetično igro. Uprizoritev tudi ni izkoristila neodnosnosti med romanom in avantgardo, kar na nek način predstavlja izziv vsem gledališčem, ki se lotevajo adaptacije oz. postavitve Mojstra in Margarete. Roman sam je namreč že tako literarno dovršen, da bi ga lahko ustrezno ugledališčilo le gledališče s popolnoma enakovredno dovršenim konceptom v čisto teatrskem smislu. Znana povprečna sredstva in postopki so ob tako kompleksnem tekstu le ovira in neustrezna dopolnitev, spoj pa se združuje le s slabo predstavo, žaljivo za kvaliteto teksta.

In tako sploh ni čudno, če se ob zadnji repliki v predstavi: »Sve ma svoj kraj« prikrade zlobna misel o tem, da ga ima na srečo tudi predstava Mojster in Margareta v zagrebškem HNK!

Marinka Poštrak

DVE NOVI UPRIZORITVI NA LJUBLJANSKIH ODRIH

V ljubljanski Drami so pripravili uprizoritev Kohoutove drame z naslovom Marija se bori z angeli, v Mestnem gledališču pa igrajo Millerjev Lov na čarovnice (The Crucible).

Na podlagi teh dveh tekstov, ki ju loči skoraj tridesetletna časovna razdalja, sta nastali dve korektno izpeljani in dognani uprizoritvi, za kateri je značilna prečiščena, skrbno izbrana in pretehtana izbira izraznih sredstev in natančno uprizorjanje, ki ves čas ostaja zvesto besedilo in njegovim sporočilom.

Češki pisatelj Pavel Kohout, čigar dramski tekst Atest so pred štiri leti uprizorili v ljubljanski Drami skupaj s Protestom Václava Havela, je bil izgnan iz Češkoslovaške in zdaj živi in dela v Avstriji, kjer je drama Marija se bori z angeli doživela prazgodbo. Kohout se s tem delom predvsem upira vsakovrstni represiji, ki jo nad posameznikom izvaja sistem v državah tako imenovanega realnega socializma. Delo, ki je natančno in prečiščeno preneseno na oder (uprizoritev je režiral Dušan Mlakar), je pravzaprav svojevrstna mešanica političnih in sentimentalnih, skoraj melodramatičnih elementov, in se sploh ne poskuša prebiti iz svojega angažiranega za in proti in spregovoriti kakšen drug jezik. Kohout v prvi vrsti agitira zoper nasilje angelov oblasti, zoper njihovo poseganje v javno in zasebno delovanje posameznika in zoper njihovo zastraševanje, vohunjenje, izsiljevanje in preganjanje.

Pobudo za nastanek drame mu je dal resničen dogodek: češki igralci, ki več let ni smela nastopiti na nobenem češkem odru in je na svojem domu pripravila uprizoritev monodrame, so organi Državne varnosti prepovedali igrati v lastnem stanovanju.

Dramo je prevedla Zdenka Jerman, dramaturg je bil Goran Schmidt, lektorica Nada Šumi, kostume pa je zasnovala Anja Dolenc.

Med najmočnejšimi in najpomembnejšimi elementi predstave je gotovo scena, ki jo je oblikovala Meta Hočevar. Glavni element je veliko okno, skozi katerega se nam odpira pogled na »zlato Prago« oziroma na nekatere znane praške stavbe. To okno se med predstavo dvigne ali pa znova spusti na prizorišče — pač glede na to, v kakšnem ambientu se igra odvija. Tudi ostale scenske zagate, ki bi jih lahko povzročala ta drama (na primer mesarija, ki naj bi se pojavila na odru kar sredi dogajanja in ki zahteva vsaj delno povsem realistične rešitve) so ustrezno rešene z velikimi črnimi zaboji, ki odprti predstavljajo potrebno prizorišče.

Glavno in naslovno osebo Kohoutove drame, igralko Marijo, moralno vzvišeno nad ravnanjem angelov — policajev v raznovrstnih preoblikah, ki ostaja kljub ponižanju in nesrečam trdna, čeprav skoraj povsem sama v svojem odporu, je odlično odigrala Štefka Drolc. Njena Marija, krhka, a kljub temu odločna, je jasna, subtilna in intenzivna kreacija.

Njenega moža Jožefa, njegovo trpljenje, nemočen bes in toplino je ustrezno upodobil Lojze Rozman.

Protiigro tem osebam, podpisnikom Listine 77, ki nasprotujejo oblasti zaradi njenega ukinitja kakršnekoli individualne svobode in zaradi njenega neznanega vmešavanja v človekovo delovanje, predstavljajo trije angeli, ki jih igrajo Jurij Souček, Danilo Benedičič in Aleš Valič. Vsi trije so odlično variirali različne tipe državnih hlapcev in vdahnili svojim likom tudi nekaj odlične, a grozljive komike. Jurij Souček je bil izvrsten kot nastopaški in samovšečni igralec Lexa, pa tudi v povsem kontrastni vlogi policajja, ki bdi nad Marijinim početjem.

Posebej je treba omeniti še Marijo Benkovo, ki je odigrala Marijino sestro Jano z ustreznim sarkazmom, Sašo Pavčkovko kot Marijino hčer, ki je izgubila življenje v nesreči, ki jo je povzročila njena mati in ki živi le kot njena fikcija ter Ivo Zupančič in Metod Zorčič, ki sta odigrali Marijini kolegi Johano in Blanko.

Lov na čarovnice, drama Arthurja Millerja, danes že klasično delo ameriške dramatike (prazgodba je bila leta 1953), predstavlja gotovo tudi enega izmed njenih vrhov. Nesporne kvalitete Millerjeve drame je že pred več kot dvajsetimi leti ugotavljal že pokojni dramaturg Lojze Filipič. Lov na čarovnice je med drugim označil tudi kot izredno globoko družbeno in psihološko študijo, po stilu in dramaturški zgradbi čist, enoten in jasen umetniški organizem, po ideji pa humanistično napredno in prizadeto umetniško izpoved... (Dramatik našega stoletja, Kondor št. 65, Mladinska knjiga 1964). V MGL je igro režiral Franci Križaj.

Millerjeva drama govori o čarovniškem procesu v Salemu v Massachusettsu konec sedemnajstega stoletja, govori o oblasti, ki dopušča nesmiselno ugonabljanje ljudi in govori o ideologiji, ki podpira vsakovrstne iskalce čarovnic.

Miller prikazuje množično histerijo, medsebojno obračunavanje, maščevalnost, nevoščljivost in poravnavanje računov pod krinko boja proti hudiču in njegovim podanikom. Prikazuje družinske in individualne tragedije kot posledice te nesmiselne morije.

V ospredju je usoda Johna Proctorja, žrtve maščevalnosti, najprej neodločnega v izbiri med pošteno in herojsko smrtjo ter med lažjo, ki bi preprečila usmrteitev. John Proctor se na koncu dokončno odloči za smrt v imenu resnice, ki mu je ljubša kot življenje človeka, ki je prodal svojo čast zato, da bi lahko živel.

Millerjeva drama pa ne ostaja le pri slikanju nekega davnega lova na čarovnice, temveč je tudi več — je prikaz mehanizmov, ki povzročajo nesmiselno morijo in posameznikovo večno dilemo: postati žrtev in s tem ostati do konca zvest samemu sebi in svojemu bistvu ali klonitvijo pod represijo, se odločiti za laž in nositi težo izdajstva samega sebe in Resnice.

Dramo je prevedel Janko Moder, jezikovno vodstvo pa je bilo v rokah Majde Križaj.

V času nastanka je Millerjeva igra pomenila tudi direktno aluzijo na Mc Carthyjevo protikomunistično gonjo v štiridesetih in petdesetih letih, ki današnjemu gledalcu ni več v tolikšni meri prezentna kot je bila tistemu izpred treh desetletij in manj. Živijo pa v njegovi zavesti mnogi drugi lovi na čarovnice, ki so na žalost večni spremljevalci človeške zgodovine. V tem je tudi ključ današnje aktualnosti Millerjeve drame ali kot pravi dramaturginja predstave Darja Dominikuš v gledališkem listu: »Njena aktualnost je v aktualnosti človeške problematike, ki predstavlja bistvo čarovništva.«

V skladu s to ugotovitvijo si režija ni prizadevala da bi delo s kakšnim konkretnim prijemom približala današnjemu trenutku, temveč je to delo dosledno puščala le Millerjevi besedi oziroma besedi njegovih psihološko ostro zarisanih dramskih oseb.

Za predstavo je značilno predvsem natančno razčlenjevanje dialoga. Režiserju in igralcem je uspelo ustvariti nekaj odličnih razvojnih lokov dramskih oseb oziroma prečiščenih igralskih študij.

To je predvsem Abigail Williamsova Jožice Avbljeve, močna kreacija tako v svoji poželjivosti kot v sprenevedanju, zvižčnosti in maščevalnosti.

Potem je tu Maja Boh s svojo Elizabeth Proctorjevo, ki jo je odigrala z vsem potrebnim hladom, strogostjo in krepostjo, v drugem delu pa je prikazala Proctorjevkino moralno vzvišenost in njeno prebujeno ljubezen do moža.

Tone Kuntner je pokazal dovolj igralske energije, čeprav manj kot njegovi zgoraj omenjeni soigralci, in je ustrezno odigral moža in poštenjaka Johna Proctorja.

Scenograf Niko Matul in kostumografka Cveta Mirnik sta poskušala prispevati k puritanski atmosferi prizorišča. Za sceno so značilni stilizirani elementi, nekakšni leseni zasloni, ki so skozi štiri različne prostore, v katerih se odvija salemska drama. Dodatna oprema s svojimi okornimi oblikami ustrezno služi mizansceni in potrebnemu vzdušju. Podobno delujejo tudi kostumi s svojimi strogimi linijami, z na minimum skrženo barvno lestvico ter težkimi in preprostimi materiali.

V ostalih vlogah je nastopil velik del igralskega ansambla MGL, pa tudi gostje. Med preostalimi šestnajstimi nastopajočimi je treba posebej omeniti vsaj še Matjaža Turka kot pastora Parrisa, pokvarjenega, oblastnega, histeričnega in na koncu zlomljenega v strahu za svojo kožo, Jožeta Mraza kot pastora Johna Hala in Stanislavo Bonisegno kot Mary Warrenovo.

Obe ljubljanski gledališki novosti, tako na Slovenskem že četrtyč igrani Millerjev tekst kot tudi prvič uprizorjena Kohoutova drama, predstavljata dva solidna teatarska dosežka. Glede na letošnjo bero predstav v ljubljanskih gledališčih, ki imajo na vesti tudi kakšen pomembnejši teatarski dogodek pa tudi nekaj očitnih polomij, pomenita obe predstavi gotovo omembe vredna dogodka.

Katarina Žumer

D. GERLICA

KOORDINACIJA ZA MANIPULACIJE IN DEZINFORMACIJE ?

Ta članek je namenjen analizi tako imenovanega Koordinacijskega odbora študentov — stanovalcev študentskih domov v ŠC in razrešitev ekonomskega položaja študentov. Zaradi dolgega imena bom na kratko to telo imenoval Koordinacijski odbor. Ta organ, ki je bil de facto neformalno telo bojkota, se je formalno pred začetkom akcije.

Bojkot plačevanja stanarin se je začel 1. aprila, idejo pa so študentje artikulirali in koncipirali v zadnjem tednu marca. Ta način boja študentov lahko razumemo kot skrajno sredstvo in kot nemožnost, da se interesi uveljavijo po formalnih kanalih.

Prvo dejanje Koordinacijskega odbora je bilo odprto pismo javnosti, ki so ga prebrali študentom — stanovalcem v ŠC in ga je podpisalo čez tri tisoč študentov. Sama akcija je potekala izven ustaljenih rigidnih načinov razreševanja problemov v naši družbi.

Vsekakor je akcija legitimna in edina možna zaradi dejstva, da ta vprašanja že leta se ne dajo razrešiti po »normalni« poti.

Poleg odprtega pisma je KO napisal še nekaj sestavkov in sodeloval pri pisanju in lepiljenju plakatov. Na začetku je to telo odigralo pozitivno in konstruktivno vlogo v celi akciji. V teku akcije pa se je odbor mistificiral in skrival svoj obraz pred študenti, ki jih je zastopal v svojih manifestih in raznoraznih razglasih. V bistvu to telo nikoli ni pokazalo svojega obraza. Počasi je začelo v nekatera dejanja, ki so predmet mojega članka.

Kdo sestavlja to telo? Na to vprašanje delegati ali člani tega telesa na delegatski konferenci (10. 4. 1985) niso hoteli dati odgovora. Oprostite, neki predstavnik je izjavil, da je to fleksibilno telo. To se pravi, da KO nima določenega števila članov in se lahko spreminja. Kdo je tisti ki postavlja in določa, kdo je lahko član, kdo pa ne? Povedal bom tri primere za razumevanje načina dela znotraj tega telesa.

Prvi primer:

Koordinacijski odbor je v začetku akcije imel vsak dan sestanek v domu FSPN, študentskih domovih za Bežigradom ali kje drugje. Šte-

vilu prisotnih je bilo različno. Do prve seje Delegatske konference (3. 4. 1985) je znotraj jedra odbora bilo prisotno mnenje, da je to, kar se dela, morda ilegalno in zaradi tega protizakonito in pod pristojnostjo policije. Verjetno so člani odbora menili, da so oni »krivi« za bojkot in ne nezadovoljstvo študentov. Prisoten je bil velik strah, da bo vsak trenutek prišla marica in plavi tovariši, ki jih bodo zaprli. Na začetnih sestankih, ki so potekali v napeti atmosferi, so se držali načela konspirativnosti in so menjali mesto zbiranja. Pošiljali so tudi kurirje. Na sestankih je eden od delegatov vsakih 15 minut šel pogledat, če ni ponje prišla policija. Protisloven je občutek, da delajo nekaj, česar ne bi smeli in strah pred svojo »revolucionarnostjo«. Kako je prišlo do tega, da so se bali svojih dejanj, ko so vedeli, da ima akcija bojkota množično podporo. Duh napetosti in strahu, ki so ga ustvarili, je nekaterim članom odbora vsekakor koristil. Če hočeš manipulirati, moraš ljudi zastrašiti. To so dosegli z ustvarjanjem in potenciranjem »zunanega sovražnika« odbora, utelešenega v policiji. Člani odbora so nekaj dni živeli v atmosferi strahu in paranoje.

Da bi to telo postalo formalno demokratično, so se povezali s predsedniki študentskih domov. Pokazalo se je, da vsi predsedniki niso takšni, kot so si jih želeli. Zato so poskušali nekatere izriniti in postaviti druge, ki so bolj po volji vodilne frakcije v odboru. V ta namen so si izmislili razlago, ki je bila dokaj opravičena, da predsedniki čuvajo red v svojih domovih, za koordinacijski odbor pa je treba določiti drugega študenta. Tega niso izpeljali dosledno, kar potrjuje mojo tezo.

Drugi primer:

Odbor je našel tudi sovražnike in destruktivne elemente v vrstah študentov. Člani odbora so bili na samem začetku seznanjeni z zaupano informacijo. Neki študent, novinar, je morebiten policijski vohun in sovražnik številka ena celotne akcije. Ko je ta študent na enem od sestankov odbora iskal informacije, jih ni dobil z razlago, da je še prezgodaj itn. Iste osnovne informacije o bojkotu je že naslednji dan posredoval Radio Študent. Ta nevarni element moramo onemogočiti v njegovi destruktivni akciji, je govorilo jedro odbora. Vodilna frakcija je predlagala določene ukrepe za utišenje tega sovražnika. Kot zadnji ukrep je predlagala »čebovanje«. Zanimivo je, da do tega še ni prišlo in da je novinar prišel in zbral potrebne informacije o bojkotu. O tem je tudi nekaj napisal.

Proces iskanja »destruktivnih elementov med študenti se je nadaljeval. Že 5. aprila je bila javnosti posredovana informacija oziroma dezinformacija, da so predsedniki zbora stanovalcev v 1., 2. in 3. bloku v Rožni dolini, na stari Gerbičevi bloka za Bežigradom in tudi predsednik delegatske konference zavirali delo Koordinacijskega odbora. Poimensko jih niso našli. Na delegatski konferenci (10. 4. 1985) so dokazali neresničnost te informacije in jo (ocenili kot poskus diskvalifikacije teh ljudi, ki so dali svoj prispevek k tej akciji.

Delegatska konferenca je zahtevala opravičilo RŠ v zvezi z to dezinformacijo.

To dezinformacijo je podpisal odbor, ki je poskušal te študente uvrstiti v skupino »destruktivcev« in strahopetcev. Zase pa verjetno menijo, da so pogumni in konstruktivni. Pripisali so še oportunistem čeprav tega niso direktno povedali.

Tretji primer:

Tretji primer je podoben drugemu. To je zgodba z informacijo oz. dezinformacijo v zvezi s predsednikom doma FSPN. V informaciji tudi on ni imenovan, ko da ta študent nima svojega imena in priimka. Obravnavani je Roman Lauter, predsednik doma FSPN.

Študentu, ki je sodeloval od samega začetka v akciji bojkota in ki pozna celo dogajanje, se očita marsikaj. Njegova izjava, »da se je vse začelo na FSPN«, je za Koordinacijski odbor »silno netočna in neodgovorna« in »jo mora razumeti le kot plod nepoznavanja celotnega dogajanja, istočasno pa jo pripisuje nekemu določenemu stanju »predsedniške mentalitete«.

Ta način dela pa lahko razumemo kot silno nedemokratičen in povrh tega zelo politikantski. Taki primeri so podobni Stalinovemu načinu obračunavanja s svojimi nasprotniki. Stalinu je to uspelo, frakciji v odboru pa ne. Vsi njeni poskusi obračunavanja z »destruktivci« so bili pravočasno spoznani in onemogočeni.

»Ilegalnost« delovanja Koordinacijskega odbora je prenehala s prvo sejo delegatske konference. Poskusi odbora, da bi prevzel delegatsko konferenco in si jo podredil, niso uspeli in KO je ostal v manjšini. Na drugi seji delegatske konference je to postalo še bolj očitno. V tem času se je Koordinacijski odbor preimenoval v Delovno skupino in se je navezal na UK ZSMS, kar v bistvu ni nič novega. Akcija bojkota še naprej teče. ZANJO so se izjasnili študenti ŠC. Vprašanja vodstva so se malo razčistila s tem da je delegatska konferenca postala koordinacijsko telo bojkota. Z demokratičnimi oblikami in javnim delom poskuša zastopati interese študentov. Koordinacijskemu odboru se je izjalovil poskus postati center moči bojkota itn itn...

Štorija se nadaljuje. Gligor Atanasovski

OPOMBA: TEKST TOV. ATANASOVSKEGA JE NJEGOV OSEBNI POGLED NA STANJE IN NE URADNO STALIŠČE UREDNIŠTVA.

Poštovani moji prijatelji tribunaši

V kletnih prostorih CIDM, je v klubu K4, je bil v začetku meseca aprila odprt nov, ženski klub Lilit, kamor je bil »prepevedan« vstop vsem predstavnikom moškega spola. Najbrž se marsikdo od vas sprašuje, zakaj? Predvsem zaradi nas, žensk samih, ki smo bile prisotne na tem zboru, kajti, kot je rekla Tanja Rener, se ob prisotnosti moškega subjekta vzpostavi čisto drugačen tip komunikacije. Pri tem pa ne gre za to, kaj on je («machist» ali senzibilen moški), ampak za to, kako se me organiziramo okoli njega, kako se nastavimo pogledu. Torej, bile smo samo ženske zaradi lažje komunikacije, zaradi ukinjanja borbe za pozornost in priznanje pri nasprotnem spolu. Končno pa pri nas do zdaj še ni bilo podobnega kluba, kjer bi se lahko srečale le ženske v tako velikem številu.

Samo ime kluba — LILIT direktno asociira na enakost med ženskim in moškim spolom, kajti po hebrejski mitologiji je bila ta »prva Adamova žena« ustvarjena iz zemlje prav tako kot Adam (za razliko od Eve, ki je bila ustvarjena iz Adamovega rebra, kar implicira njeno in podrejenost vsega ženskega spola). Bila je tudi prva ženska, ki se je uprla podrejenosti, ki je eden temeljev na patriarhalni družini zgrajene družbe. Uprla se je manjvrednemu položaju, ki so ji ga in ji ga še vedno vsiljuje krščanska morala v obliki edinega možnega modela njenega obstoja kot dobre matere in gospodinjice ter vsekakor poslušne žene. Torej Lilit implicira upor in hkrati boj za enakopravnost žensk.

Dogajanje se je začelo z »vročo« temo. V majhnem prostoru, ki je običajno namenjen plesu, naj bi se odvijala »diskusija o ženski seksualnosti«, vendar do diskusije v pravem pomenu besede ni prišlo, ker je bila tematika prezentirana s preveč intimne in hkrati z zgolj tehnične plati spolnega odnosa, ki je vsako potencialno udeleženko diskusije privedla do občutka nelagodja pred odkrivanjem detaljev svojega intimnega odnosa s fantom, možem (največji del prisotnih žensk predvsem s fantom, saj so večino sestavljale študentke in dijakinje; ženske v »njalepsih letih« pa so bile v vidni manjšini) ali slučajnim znancem (samcem kot objektom zadovoljitve ženskega gona. Samec, kot paralela moški terminologiji kurbe, sinonim za s strani moških zaničevane predstavnice ženskega spola, ki naj bi služila le zadovoljitvi njihovega nagona. Izraz, ki ga v vsej veličini svoje omejenosti v ustaljene norme in predsodke družbe, zgrajene na krščanski (dvojni) morali uporabljajo tudi mnoge ženske). Predstavljeni teksti so vsebinsko implicirali ali intimno vpletenost, ki je vplivala kot zaviralen moment na razvoj diskusije ali teoretično podkovanost oz. poznavanje tekstov in del feministk in drugih avtorjev (predvsem psihoanalitikov, Freuda, ki so jih avtorice predstavljenih tekstov kritizirale), ki se ukvarjajo s problemom ženske nasploh in njene seksualnosti. Ker pa se je večina »znajdenk« tu zbrala predvsem iz radovednosti, kako se bo dogajanje ta večer odvijalo in kakšen naj bi bil koncept nadaljnega delovanja kluba, do debate o napovedani temi seveda ni prišlo.

Srna in Vlasta sta predstavili deli (oz. Srna knjigo in Vlasta tekst) feminističnih avtoric, ki obravnavata problem družbeno nepriznane orgazma-klitoralnega nasproti družbeno priznanemu in s strani psihoanalitikov, predvsem Freuda, večkrat povečanega vaginalnega. Feministka Renata Schelleswer v svojem tekstu »Za mrtvo proglašena vagina« gre celo tako daleč, da nasproti Freudovi teoriji o klitoralnem orgazmu le v obdobju nežnih dekliških let vsake ženske (v obdobju, ko je še »nedolžna«), torej le o vaginalnem v kasnejših letih, postavi teorijo o zgolj klitoralnem orgazmu pri ženski. Zanimanje klitoralnega orgazma je vsekakor povezano z odnosom do masturbacije, ki je še vedno pojmovana kot nekaj, kar se počne le v obdobju pred koitusom, ali naj se sploh ne bi počelo. Srna nam je nanesla nekaj statističnih podatkov o tipih masturbacije, njihovi pogostosti uporabe, številu orgazmov. Želo zgovoren je podatek, da več kot 50% žensk orgazma niti ni doživelo (med koitusom, medtem ko ga doživi okoli 70% med masturbiranjem). Ženske so vse premalokrat zadovoljene in ne le zadovoljne prav zaradi obrazca spolnega odnosa, ki je pisan na kožo moških (predigra — penetracija — koitus — MOŠKI ORGAZEM) Ženska fiziološko lahko doživi več orgazmov kot moški in zato je večkrat prikrajšana v spolnem odnosu za popolno zadovoljitev. Mogoče se bo komu zdelo vse to pisanje o zgolj »tehnični« plati spolnega odnosa, brez upoštevanja globlje vezi med partnerjema, njune ljubezni (v imenu katere so ženske še prepogosto kastrirane) preveč vulgarno materialistično, kar tudi je, vendar tudi ti podatki marsikaj povedo o položaju ženske v seksualnih odnosih.

Če bodo organizatorke razvile sceno naprej in aktivirale vse ženske, ki so pokazale interes, da bi delale v okviru kluba in ob boljših tehničnih rešitvah pri izvajanju programa (razprave v kapelici K4 in ob plačani vstopnini potem žur v klubu K4) bo celotna scena zaživela in mogoče tudi res pripomogla k razjasnitvi položaja žensk.

Če niste bile dovolj radovedne ali pogumne v začetku aprila, poskusite v začetku maja. Mogoče boste prišle še kdaj.

Vesna Rojko

Vidim i razumijem Vas i vaše poteškoče oko poskupljenja stanarine, životnih potreba i mnogo, mnogočega još. Eh a kako je i nama »delavcima« koji radimo da bi samo živjeli, pa živimo ne na rubu, nego pod rubom egzistimusa, kad smo još i pojedinci svjesni da ulažemo svoj trud i rad, a neko to naše dobro unovči pa se samo hrani smetanom (neka da je sam, prosto mu bilo, nego i tuđega hrani bolje no mene). Mi radnici smo osuđeni da radimo (možda je bila u pitanju materijalna mogućnost, inteligencija, mentalna zaostalost, bez kičme i ramena), da bismo imali, a nemamo, vi studenti da učite, da biste znali (a ne uče vas da znate i ne daju vam da učite) a ne znate. Znam zašto mi nemamo a vi neznate, znam da i vi znate zašto neznate a mi nemamo.

Naši dušebrižnici, šoguni i »Holivudarji« politički smatraju nas onako, kako njih smatraju oni njihovi MMF-ovci, CIA-jci, pa ne mislite i KGB-ejci imaju dobar kolač kod nas još od poodavna. Nas niko ne može pobijediti, »N. N. N. P.«, nas niko ne može potkupiti, nas niko ne može uvući u kolinijalizam, e bogami i iznenadili su me i pobijedili i potkupili i zavladaali i mnogo što šta još. Ali ne NAS i VAS nego naše ODICE (patrone dum dum). En bračo studenti, vidim da vidite one, vidite, jer vam stavljaju mreću na oči kao i nama, ispiraju vam mozak kao i nama, piju vam krv kao i nama, vama su počeli malo prije, vjerovatno čete se adaptirati, prilagoditi, ako ne crknete, jer su vam uzeli više nego što vam ostaje, kao i meni.

Pa samo još i ovo; ta sofisticirani moderni kolonijalizam kome su i naši ODICI i Odići prije ODICA, MODUL (pazi, to je onaj dio što se priključuje velikom kompjutoru, On ne poznaje drugo, samo ono čime je moduliran) samo pouzdan, prilagodljiv samo konstruktoru jednopartijskog sistema, oprostite (samo za jednu vstu i tu vrstu kompjutora) a radio bi on i na druge, pa i radi ponegdje, ko ga zna adaptirati i dograditi, zar ne?

Vaš stalni čitalac, metalski radnik »Železarne Jesenice« PAJOVIĆ MILIVOJE ZA VUKOVIMA I PSI LAJU! Pametno i ustrajno, u zdravlje. Govorim što i koliko znam, pišem kako umijem, ne plašim se ni objave.

MARIBORSKI ŠTUDENSKI
ČASOPIS KATEDRA
Tyrševa 23
MARIBOR

RAZPISUJE

NATEČAJ
za pesniško zbirko!

Ob 25-letnici KATEDRE in v želji, da spodbudimo pesniško ustvarjalnost, razpisujemo natečaj za pesniško zbirko.

Pogoji natečaja:

- sodeluje lahko vsakdo, ki še ni izdal pesniške zbirke, razen v samozaložbi;
 - natečaj je anonimen, zato naj bodo pesmi označene s šifro, osebne podatke (tudi naslov!) pa priloži v zaprti kuverti, ki naj bo tudi označena s šifro;
 - pošlji vsaj toliko pesmi, da bo zadoščalo za eno pesniško zbirko;
 - pesmi naj bodo napisane v slovenskem jeziku in razmnožene v treh izvodih;
 - zmagovalcu natečaja bomo podelili nagrado in izdali pesniško zbirko, vsem tistim, ki pridejo v ožji izbor, objavimo pesmi v Katedrini literarni prilogi OBRAZI;
 - prispevke bo pregledala tričlanska žirija, ki bo izbrala najboljše.
- Prispevke pošljite na naslov uredništva (Katedra, Tyrševa 23, Maribor) najkasneje do 31. 5. 1985!

Naj ti Orfej pomaga!
Uredništvo

Časopis studentov Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani I. izdaja UK ZSMS, Ljubljana. UREDNIŠTVO: Sašo Danev (v. d. gl. urednik), Andrej Klemenc (v. d. odg. urednik), Igor Lukšič, Robert Botteri, Jasmina Držanič. STALNI SODELAVCI: Gligor Atanasovski, Katarina Žumer, Marinka Poštrak, Stanislav Vidovič, Dušan Gerlica, Samo Škrbec. OBLIKOVANJE IN TEHNIČNA UREDITEV: Dean Škof. Distribucija: Zoran Thaler. Lektoriranje: Samo Koler. Naslov uredništva: Kersnikova 4, Ljubljana, telefon: 319-496. Izdajateljski svet: Ludvik Horvat (predsednik) Andrej Lukšič, Zoran Kariž, Aleš Kardelj, Bojan Klenovšek, Robert Škrj, Primož Hainz, Matjaž Jevnišek, Igor Lukšič, Robert Botteri, Jasmina Držanič. Tisk: Tiskarna Ljudska pravica. Priprava BEP Dnevnik. Naklada 5000 izvodov, cena posamezne številke je 35 din. Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170, z dne 22. januarja 1973. Javni sestanki uredništva so ob ponedeljkih ob 18. uri. Uradne ure: vsak delavnik od 10. do 12. ure.

OMLADINSKI RADIO »101« — Zagreb, nastavlja juči kontinuirano akcijo širjenja našeg kompjutorskog horizonta, u suradnji sa sponzorima (IVASIM, VELEBIT, ISKRA-DELTA, TERA, KONIM, INFORSISTEM I MIPRO) raspisuje

najveći
JUGOSLAVENSKI NATEČAJ ZA IZBOR NAJBOLJIH PROGRAMA ZA ODOBNE RAČUNARE

Jednako pravo učešća imaju programi za domaće i strane računare.

Programi konkuriraju u pet osnovnih kategorija:

1. Sistemski i uslužni programi
2. Obrazovni programi
3. Grafika i animacija
4. Povezivanje HARDWARE-a i SOFTWARE-a
5. Igre

U SVAKOJ OD OVIH PET KATEGORIJA DODJELJUJU SE PO TRI NAGRADE:

1. Osobni računar »ORAO«
2. Novčana nagrada u iznosu od 20.000,00 din
3. Novčana nagrada u iznosu od 10.000,00 din

SVI PRISPJELI RADOVI, IZ SVIH PET KATEGORIJA, U KONKURENCIJI SU ZA GLAVNU NAGRADU: »IVASIMOV« IVEL-ULTRA, apple kompatibilni računar.

UVJETI NATEČAJA:

1. Svi prispjeli programi se smiju biti objavljivani, nagradjivani niti prodavani prije završetka natečaja.
2. Svaki autor može sudjelovati s neograničenim brojem radova.
3. Pošiljke moraju sadržavati slijedeće:
 - a) Podatke o autoru (ime, prezime, adresa, starost)
 - b) Program snimljen na kazeti ili disketi
 - c) Listing programa
 - d) Detaljna uputstva za korištenje programa
4. Bolji će programi už suglasnost autora biti otkupljeni.

Omladinski radio »01« garantira poštovanje autorskih prava.

NATEČAJ JE OTVOREN DO 15. 05. 1985.

Radove slati na adresu: OMLADINSKI RADIO »101«, Horvaćanski zavoj bb, 41000 Zagreb (S naznakom: Jugoslavenski natečaj za izbor najboljih programa za osobne računare)

COMPUTER WORKSHOP

Om'ladinski radio je u suradnji sa sponzorima otvorio COMPUTER WORKSHOP, radionicu koja, osim što svakodnevno svoje posjetioce uvodi u svijet kompjutera (do sada oko 5000 posjetilaca), sada također stoji na raspolaganju onim učesnicima natečaja koji još ne posjeduju vlastiti osobni računar. COMPUTER WORKSHOP — KOMPJUTORSKA VRATA ZAGREBA — posjeduje veliki izbor domaćih i stranih računara, a otvoren je svakodnevno od 8 do 22 sata u auli kina SC, Savska 25.

Za omladinski radio:
Ivan Majstorović

POSTANI TUDI TI FILMSKI DELAVEC

KONČNO JE PRED VAMI TRADICIONALNI RAZPIS FILMSKE REDAKCIJE ŠKUC-a ZA FILMSKE SCENARIJE, DOKONČANE IN NEDOKONČANE PROJEKTE NA 2 x 8 mm S8 mm IN 16 MM. JASNO, DA BODO LAHKO NAJBOLJŠI SCENARISTI POSTALI TUDI REŽISERJII!

ZA PODROBNJEŠE INFORMACIJE PA POIŠČITE ODGOVORNO OSEBO FILMSKE REDAKCIJE ŠKUC NA KERSNIKOVI 4!!!

ENOOKI KOT KRALJ MED SLEPIMI

(ob spremembah političnega sistema)

Prefinjena igra se nadaljuje. Kulise demokracije ostajajo. Za dobro delo dobro plačilo. Elegantno potolčeno geslo. Časovni razmak. Ne dovolj razredno. V novo geslo. Za boljše plačilo boljše delo. Skozi včasih že boljše zobe odgovor: nihče me ne more tako slabo plačati, kot lahko slabo delam. Bedno plačilo za bedno delo. Razredna zavest.

Nadaljevanje igre. Precej spremenjena pravila. Roke, ki držijo moč (in meč), so za zavesami. Te niso postavljene ne pred CK-ji, ne pred direktorji. Sive eminence na (dolgem) pohodu. P2.

Sprememba političnega sistema. Modro. Kot zdaj ne sme več delovati. Končuje se razlaga. Amen in nič več težav.

Pot v pekel je tlakovana z dobrimi nameni. Za ljudi, za ljudi. Vse smeri razvoja nihajo med obrambo lastnih interesov in dobrimi nameni.

Še subkultura izgublja svoja legla. Podgane so prilezle iz kanalov.

Grejejo se na uličnih vogalih. Pobirajo vstopnino za vohanje svojega, že parfimiranega smradu. Zbogom proletariatu, zbogom punku. Konec omame.

Le dve možnosti za konec pohoda sivih gospodarjev. Prva: delno, kvazipropagirana, duši se v lastni kozlariji drobitničarstva in mrtvoudne romantike.

Druga: gospoda odloži sivino, se postavi na zadnji (prašičji) krač in (tudi po DAF) veselo zapleše. Tako imenovano barbarstvo. Narod, država, vodja.

Za prvo možnost: analiza družbenih odnosov, strategije njihovega razvoja. Boj skozi socialni nemir.

Za drugo možnost: dati času malo časa, potem po želji od sloja do sloja, od sestankov do lažnih drog, slabega seksa in mehkega rock'n'rolla.

Vrzi kovanec, če ne veš drugače.

Andrej F. Novak

